

PLÁN ROZVOJE ŠKOLSTVÍ – MNÍŠECKÝ REGION

NÁVRH STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

PRO ZASTUPITELSTVO MNÍŠKU POD BRDY

Vypracoval místostarosta Mníšku pod Brdy Radko Sáblik

Motto – Jan Ámos Komenský:

„Pokud jim to řekneš, zapomenou to. Pokud jim to ukážeš, možná si to zapamatují. Pokud je do toho zapojíš, získají novou dovednost.“

„Jediným učitelem hodným toho jména jest ten, který vzbuzuje ducha svobodného přemýšlení a vyvinuje cit osobní odpovědnosti.“

„Posláním od začátku do konce budiž hledati a nalézati způsob, který by umožnil, aby učitelé méně učili, žáci se však více naučili, aby ve školách neměl místa křik, pocit ošklivosti, vědomí marné práce.“

„Nevěřte všemu, co se vám k věření předkládá: Zkoumejte vše a přesvědčujte se sami!“

„Takový je příští věk, jak jsou vychováni příští jeho občané.“

ÚVODNÍ SLOVO AUTORA DOKUMENTU

Vzniklé problémy při tvorbě strategického dokumentu

Hlavním problémem vzniku tohoto dokumentu byl fakt, že o něj nebyl žádný zájem. Opakovaně jsem vybízel všechny aktéry spojené se školstvím v Mníšeckém regionu ke spolupráci, nepřihlásil se však k ní ani jediný!!!

Proto mi nezbylo nic jiného, než učinit krok, kterému jsem se od počátku bránil. Totiž dokument sepsat sám a předložit zastupitelstvu. Vzhledem k tomu, že jde dle mého o významnou oblast života regionu, byť tomu zájem odborné i laické veřejnosti neodpovídá, bude správné, když ho bude schvalovat až nové zastupitelstvo. To si ho může upravit dle svých priorit.

Jelikož situace v období duben až červen 2021 nebyla příznivá k prezenčnímu setkávání, zorganizoval jsem videokonference, při kterých jsem byl i přes své zkušenosti zaskočen velkým nezájmem osob, kterých by se tato diskuse měla týkat. A to jak z oblasti místních samospráv Mníšeckého regionu (starostové, radní, zastupitelé), tak z oblasti školství Mníšeckého regionu (vedení škol, učitelé), ale i laické veřejnost, především rodičů dětí školou povinných. Skoro by se zdálo, že žádný problém ve školství v Mníšeckém regionu neexistuje, nebo ho tak málokdo vnímá.

Zájem projevily ředitelky základních a mateřských škol v Mníšku pod Brdy, bohužel však zde dominovalo téma stravování dětí a zaměstnanců a uváděná nedostatečná kapacita školní jídelny ZŠ Komenského 420. Respektive nedostatek míst pro děti v následných letech, což vedlo k diskusi o svazkové škole, ale také k návrhům na kontejnery, odmítnutí dětí z jiných obcí, což je však krajně problematické, neboť jsou známy případy účelového přestěhování rodin (dětí) s cílem získat místo v ZŠ Komenského 420.

Pokud jde o vlastní vzdělávací proces, tak zde byl zájem téměř nulový. Rozumím tomu, že ředitelé, ředitelky, učitelé a učitelky byli vyčerpáni distanční výukou, chápu také, že existuje legendární pyramida potřeb, kde potrava patří do samého základu, nicméně přeci jen jsem očekával větší zájem o vlastní pedagogický proces, zvláště když začíná realizace upravených Rámcových vzdělávacích programů pro oblast informačních technologií, s čímž se ale pojí i výuka ve všech dalších předmětech.

V současné době školství stojí před velkými výzvami, dané implementací Strategie 2030+, nových Rámcově vzdělávacích programů IT a digitalizací. Zároveň pandemie Covid-19 výrazně urychlila základní znalost učitelů v používání prostředků ICT, teď se hledá vhodný efektivní způsob jejich využití a obsah výuky.

Změna vládní garnitury po volbách v říjnu 2021 se dle všeho v oblasti vizí českého školství neprojeví, neboť nový ministr školství Petr Gazdík a ještě znovu nový ministr školství Vladimír Balaš deklarovali jasně, že chtějí pokračovat v implementaci Strategie 2030+, což lze dokladovat jak jejich mediálními prohlášeními, tak mohu potvrdit osobně, neboť jsem byl a jsem poradcem ministra školství. V týmu poradců jsou i pánové Arnošt Veselý a Daniel Prokop, kteří byli se mnou členy expertního týmu, který Strategii 2030+ tvořil.

Rovněž jsou na státní úrovni připraveny prostředky v řádu cca 4 miliard korun z EU na digitalizaci ve školách, v následném rozpočtovém období. Otázkou zůstává, jak moc účelně budou využity a na co budou moci být využity, o tom teď probíhají odborné diskuse. Na některých z nich jsem měl možnost též sdělit svůj názor.

Původně jsem předpokládal, že naleznu vícero „spřízněných duší“, které budou mít vůli hledět do vzdálenější budoucnosti, než kolik činí jednotlivá funkční období místních samospráv, a bude daleko větší zájem o vizi vzdělávání (Strategie 2030+) z řad odborné pedagogické veřejnosti. Z diskusí v dubnu až červnu 2021 nevyplývalo nic, co by se dalo využít pro tvorbu strategického dokumentu. Můj předpoklad, že by snad

mohla práce na dokumentu probíhat v červenci a srpnu 2021, se ukázal jako zcela lichý, neboť v období letních prázdnin neměl zájem se zapojit do práce nikdo, ať již z řad místních samospráv, vedení škol či pedagogické obce. Což je obecně pochopitelné, nečekal jsem davu lidí, ale naprostý nezájem mě znovu zaskočil. A tento nezájem pokračoval i po další školní rok 2021/2022.

Nálada ve společnosti byla poznamenána obavami z další vlny Covid-19 a z příprav voleb do Sněmovny Parlamentu ČR, v samotném Mníšku pod Brdy pak došlo k eskalaci situace kolem stravování učitelů, kdy byl nulový zájem řešit cokoli jiného. Docela pragmaticky to vyjádřil v dopise jeden z učitelů, který napsal, že až jim jako místostarosta zajistím obědy, tak teprve pak bude větší vůle se bavit i o strategii vzdělávání. K čemuž však nikdy nedošlo.

Rovněž jsem pochopil, že vedení klíčové základní školy mníšeckého regionu, ZŠ Komenského 420, nemá zájem na mé spolupráci při vytváření její vlastní strategie, při tvorbě klíčových projektů, které by urychlily zavádění RVP IT do výuky před zákonem stanoveným limitem. Což jsem respektoval, byť si stále myslím, že jsem zde mohl svými zkušenostmi z tvorby podobných projektů účelně pomoci.

Také jsem zcela ztratil iluzi, že bych mohl očekávat větší zájem z okolních obcí řešit problematiku školství Mníšeckého regionu jinak, než řešením svazkové školy, k čemuž se navíc některé obce staví značně rezervovaně a někteří představitelé obcí se přímo odmítli na jejím vzniku podílet. Další otázkou je, jaký přístup budou mít noví zastupitelé po volbách v září 2022.

Předpokládal jsem, že dokument bude vytvořen v první polovině roku 2022, jenže do toho přišla válka na Ukrajině, rozpoutaná šíleným diktátorem z Kremlu, která přinesla další velké problémy a výzvy, spojené s dříve nepředstavitelnou vlnou migrace především žen a dětí z Ukrajiny, o které bylo a je nutné se postarat. Spolu s tím propukla ekonomická krize, nebývale rostoucí inflace a především růst cen energií. Tedy téma vzdělávání zase ostrouhalo.

Obecná spokojenost veřejnosti se stavem českého školství

Říká se, že fotbalu a školství rozumí každý, protože fotbal každý hrál a do školy každý chodil. Dle mého toto přirovnání kulhá, neboť zatímco fotbal nehráli všichni, do školy opravdu všichni chodili a tak se považují za odborníky. Bohužel však vycházejí toliko ze svých osobních zkušeností a nehledí na fakt, že mezitím se společnost a její technologická vyspělost natolik změnily, že vzdělávání, které absolvovali rodiče současných žáků základních škol a studentů středních škol, již pro jejich potomky nestačí. Bohužel státní aparát nedělá žádnou vysvětlovací kampaň, na což jsme jako tým poradců upozornili i současného ministra školství. Zda však bude vůle s tím něco udělat a investovat do kampaně prostředky, je velmi nejisté, v tom jsem spíše pesimistou.

Mníšecký region není odlišný od jiné části republiky, snad jen s tím, že složení zdejších obyvatel patří většinou k lepší části z pohledu sociálně ekonomických podmínek rodin, tedy nejsou zde tolik znát problémy, které trápí tak zvaně vyčleněné regiony, za které se obvykle považují Ústecký a Karlovarský kraj. Zájem o vzdělání svých potomků by tak logicky měl být mezi obyvateli Mníšeckého regionu větší než v průměrné populaci.

Konzervatismus versus aktivismus

V českém školství existuje hned několik významných specifíků, které mu na jednu stranu dávají velké možnosti rozvoje, na druhé straně de facto znemožňují jeho centrální řízení. K tomu existují desítky různých profesních uskupení, které se snaží prosadit své zájmy a které mají nevyvážený přístup k médiím, protože jsou

mnohdy názory úzké skupiny lidí vydávány za názory většiny. Jasným příkladem je tak zvaná Pedagogická komora, představitelka konzervativců ve školství se svými necelými třemi tisícovkami členů, a proti nim aktivistická organizace EDUin, zastupující také poměrně úzkou část spektra, kde pro změnu radí mnohdy odborníci, kteří však sami nikdy neučili.

Bohužel často až s urputným fanatismem hájí konzervativci i aktivisté své názory, což znamená, že se buď nemění skoro nic, anebo jsou změny tak dramatické, že dochází k vytváření experimentálních metod výuky a zavrhuje se vše staré. Přitom nikdo nedokáže říci, která metoda je správná, kdo učil, tak ví, že co funguje v jedné třídě, nemusí fungovat v jiné, také každé dítě, žák či student má jiné potřeby, bohužel často neexistuje individualizace ve vzdělávání. Lepší je to s kooperací ve vzdělávání, ovšem mnohdy se projektová výuka nepoužívá správně a v potřebné míře, ať již směrem dolů či nahoru.

Škola je taková, jaká je ředitelka nebo jaký je ředitel

Ředitel české školy má tak velkou autonomii, že ta patří ve světě k největším, pokud není největší. Tím je daný význam jeho pozice, ale také jeho obrovská zodpovědnost, na což se mnohdy zapomíná.

Ministerstvo školství nemá téměř žádný vliv na to, aby mohlo prosazovat změny, přijaté na centrální úrovni, což je na jednu stranu dobře, když vznikaly překotné velety v minulosti, ale na druhé straně špatně, když chce být implementována obecně kladně odbornou i laickou veřejností přijímaná Strategie 2030+.

Zřizovatel školy na tom je lépe jen v tom, že může rozhodovat o odměnách ředitele, ale jeho vliv na dění na škole je také de facto marginální. Klíčový výběr vhodných kandidátů na ředitele škol je daný tím, že často jsou konkursy velmi slabě obsazené, zájemci mají nulové znalosti s prací manažera, často jde o bývalé učitele bez větších manažerských a ekonomických znalostí a dovedností, bez jasné vize, kam chtějí školu směřovat v blízké i vzdálenější budoucnosti.

Dalším negativem je ohromné množství zřizovatelů, cca 2. 800, velké množství malých škol, kdy na mnohých obcích není žádná osoba, která by školství alespoň trochu rozuměla. Tím se školy řídí pouze emočně, na základě pocitů, nikoli na základě faktů. Ostatně cca 85% rozhodnutí lidí je přijímáno na základě emocí a jen 15% na základě racionálního úsudku. I v Mníšeckém regionu platí totéž, dokonce si dovolím tvrdit, že téměř veškerá jednání kolem školství byla vedena právě na základě emocí, které zatemňovaly podstatu věci, někdy byly záměrně živeny lidmi, kteří chtěli buď uškodit současné koalici či jen prosadit svoje osobní zájmy.

Spolupráce mezi školami téměř neexistuje

S jistou nadsázkou říkám, že je pro mě jako ředitele Smíchovské střední průmyslové školy a gymnázia snazší sehnat partnera na spolupráci v zahraničí, než v České republice. Bohužel však moc o nadsázku nejde a podobná nespolečenská spolupráce existuje i mezi školami základními. Jako bychom si libovali žít v bublinách, utvrzovat se v tom, že vše děláme výborně a neměli zájem se inspirovat příklady dobré praxe v jiných školách, ale také jiným školám být inspirací v tom, co se nám daří, v čem jsme dobří.

Spolupráce není o tom, že někam vyjedu, abych se jakoby poučil, neboť jednak jde často více o výlety, než o pracovní cesty, ale hlavně nejde o dlouhodobou systematickou spolupráci, trvalé sdílení dobré praxe, spolupráce na přípravě podkladů pro výuku, spolupráce na dlouhodobých projektech. Nejde o dlouhodobou a systémovou spolupráci ředitelů, učitelů a žáků či studentů.

Rovněž není velká spolupráce mezi různými stupni škol, přitom zde je ohromný potenciál, který se bohužel nevyužívá. Ze své zkušenosti však mohu konstatovat, že pokud ho využijeme, vzdělávání dostává novou dimenzi.

Nelze toho mnoho měnit, čeká se na revizi RVP, jen výmluvy

Pokud někdo říká, ať již ředitel či učitel, že nemůže měnit výuku, neboť ho svazují Rámcové vzdělávací programy (RVP), je nutné si jeho tvrzení přeložit takto: „Nemám zájem nic měnit.“ RVP naopak dávají velký prostor ke změnám. Uvádějí, jakých kompetencí (znalosti a dovednosti) má žák či student dosáhnout, uvedené učivo je jen doporučené, není řečeno, v jakém ročníku a v jakém předmětu se tak má stát, a už vůbec ne, pomocí jakých metod výuky.

Velkým problémem je, že v českých školách, a nejen v nich, se výhradně pracuje na rozvoji slabých stránek žáků a studentů, které zase tak moc rozvíjet nelze, abychom žáka nenechali propadnout či mu nedali špatnou známku. Naopak se téměř nevěnujeme rozvoji silných stránek žáka, protože tam je žák dobrý a tak se rozvíjet (učit) nemusí. Přitom slabé stránky se nejlépe eliminují tím, že konám práci, kde využívám své silné stránky a ty slabé tolik nepotřebuji používat. Naopak ty silné stránky budu využívat po celý reálný život, ale školský systém mi s tím většinou moc nepomáhá, či mi k tomu neposkytuje prostor. Mnozí lidé se sice významně prosadí, je však otázkou, zda díky formálnímu vzdělávání či navzdory jemu.

Nejsou lidé, nemohou učit lidé bez aprobase, není pravda

Je pravdou, že některé učitelské profese jsou v krizi, jde především o učitele přírodovědných předmětů, chybějí učitelé matematiky, fyziky, chemie. O nedostatku odborníků na výuku informačních technologií nemá ani smysl mluvit.

Skloňuje se neustále Zákon o pedagogických pracovnících, ale přitom platí, že pokud není na danou pozici aprobovaný odborník, rozhoduje ředitel školy, koho na tuto pozici přijme.

Mluví se často o tom, že bez pedagogického vzdělání nelze dobře učit, ale příklady z praxe ukazují, že na mnohých školách jsou nejlepší učitelé ti, kteří onen pověstný papír nemají. A bohužel také to, že mnozí učitelé s tímto papírem jsou sice „správně“ vzděláni, ale chybí jim talent či vnitřní motivace vzdělávat, a také mnohdy žijí v bublině, odtržené od reálného života, neboť ve svém životě nepoznali nic jiného, než jen školy. Nejprve do nich sami chodili a poté v nich pracují. Tím postrádají vhled do potřeb reálného života a v bublinách svých kabinetů či profesních organizací se utvrzují v názorech, které jsou chybné a nereflektují současnost. Tím poté páchají ve školách více škody než užítku, soustřeďují se na předávání informací místo na vzdělávání, soustředí se na zkoušení z faktů místo na podávání průběžné zpětné vazby žákům a studentům.

Je na řediteli školy, jaká nastaví pravidla, na co bude dávat důraz. Je však pro něj velmi těžké požadovat u učitelů vystoupení z komfortní zóny a změnu jejich myšlení. Je to těžké i pro něho osobně.

Rozvoj školství musí být realizován na základě konsenzu

Vždy, když jsem hovořil v rámci příprav Strategie 2030+ s politiky různých stran, říkal jsem jim následně: „Prosím, hádejte se o detaily, hádejte se o to, zda má mít ředitel 10% či 20% na odměny, na nadtarifní složky platu, ale domluvte se na tom, jak se budou děti, žáci a studenti vzdělávat. O tom by se rozhodně neměl vést politický boj, na tom by se politická reprezentace měla shodnout.“

To samé říkám i nyní. Vzdělávání nových generací je klíčem k úspěšnému fungování společnosti, rozhoduje, jaké výhody či naopak handicapy jim dáme do vínku, a podle toho budou lépe či méně připraveni na budoucí osobní, společenský a profesní život.

Pokud někdo říká, že mladá generace je „marná“, bez zájmu, bez zodpovědnosti, chce se jen bavit apod., tak potom odpovídám, že to říká již po tisíciletí každá předchozí generace o té následné, a i kdybych připustil pravdivost této teze, tak mám zásadní otázku: „A kdo ty mladé tak špatně vychoval? Jaké vzory chování jsme jim předvedli? Nejsou oni jen obrazem nás samých?“

KONCEPCE VZDĚLÁVÁNÍ V MNÍŠKU POD BRDY A MNÍŠECKÉM REGIONU

VÝCHOZÍ SITUACE

Demografická studie, kapacity mateřských a základních škol v Mníšku pod Brdy a okolí

Demografická studie, kterou nechalo město Mníšek pod Brdy vypracovat, odhaduje počet chybějících míst na základních školách v nejbližších letech na 600 žáků. Nyní však nastává další nečekaná situace, kdy probíhá migrace z Ukrajiny a nelze nijak odhadovat, kdy a zda vůbec odejdou ukrajinské děti, které mají nárok na základní vzdělávání. Dá se vcelku úspěšně předpokládat, že i když válka na Ukrajině skončí, někteří jejich rodiče nebudou mít zájem se vrátit, a někteří nebudou mít kam se vrátit, neboť diktátor z Ruska jim jejich domovy a školy zničil raketami a bombami. Mnozí tak zůstanou v České republice déle, což ale nebude na škodu, pokud zde budou mít práci. A jejich děti budou muset chodit do českých škol.

V každém případě nebude situace s nedostatkem míst v základních školách v Mníšeckém regionu oproti původnímu předpokladu lepší, může být pouze horší.

Financování strategie a základní financování rozvoje jednotlivých ZŠ a MŠ v Mníšku pod Brdy a okolí

Školy jsou financovány z více zdrojů. Těmi hlavními poskytovateli dotací jsou stát a zřizovatel.

Stát dává dotaci na zajištění mzdy učitelů a určitou částku na ostatní neinvestiční výdaje (ONIV), kterým se lidově říká dotace na učební pomůcky. Lze z tohoto zdroje pochopitelně platit více věcí.

Zřizovatel má povinnost zajistit provoz školy. K tomu slouží výnosy z daní, které stát podle počtu žáků zřizovateli v svých školách poskytuje. Problémem je, že ne vždy zřizovatel celou částku dává do provozu. Někdy s odůvodněním, že zbytek poskytne formou účelových dotací na konkrétní projekty či na investice na udržování nemovitosti. Někdy však použije tyto prostředky i na jiné účely.

Dalším zdrojem financování jsou mimořádné dotace za pomoci grantů, zatím ještě i s využitím Evropských strukturálních fondů. Toto však může v dohledné době skončit, nicméně v nejbližších letech je vysoká šance získat prostředky v rámci různých projektů. Další dotační programy vypisuje stát, jednotlivá ministerstva, kraje, zřizovatel. Lze však získat grant i z programů vypsané jinými subjekty, například Norskými fondy či přímo Evropskou unií. Dotace lze získat na vybavení, na vzdělávání učitelů, na inovativní vzdělávání, na mobilitu (nejčastěji Erasmus+), na mezinárodní spolupráci na konkrétním projektu.

Dalšími zdroji jsou mimořádné dotace zřizovatele. Ten je může směřovat de facto na cokoli, může přispívat na mzdy učitelů, což dělá dlouhodobě třeba Praha, může přispívat na obědy pro učitele, pro žáky. Může podporovat rozvojové projekty, například s vybavením odborných učeben apod. Pak jsou takové prostředky vázané jejich účelem a nelze je použít jinak.

Pokud je škole svěřen majetek, jak je tomu například opět v Praze, odvádí škola z provozních prostředků odvody do Investičního fondu, který jí může zřizovatel ponechat v plné výši, jak se většinou děje, ale má právo rozhodovat o tom, na co investice půjdou, tedy většinou žádost školy o využití fondu schvaluje Rada města (obce).

Pokud škola získá prostředky z doplňkové činnosti, například za služby, pronájmy, může škola zisk z doplňkové činnosti přidělit do svých fondů, a to Investičního fondu, Rezervního fondu či Fondu odměn. Opět návrh školy většinou schvaluje zřizovatel.

Dalšími příjmy školy mohou plynout z darů, které jim poskytne sponzor. Většinou jsou takové dary účelově vázány, například na konkrétní vybavení, na konkrétní akci. O přijetí daru a ponechání ho k využití škole opět rozhoduje zřizovatel, většinou ho škole v plné výši ponechává.

Personální problematika, řešení nedostatku kvalifikovaných učitelů v Mníšku pod Brdy a okolí

Objektivně je nedostatek učitelů v některých aprobacích, především matematice, fyzice, chemii a samozřejmě v oblasti odborné, pro základní školy jde především o výuku informatiky.

Druhým problémem je, že dle různých průzkumů je více než polovina učitelů ohrožena vyhořením, či již u nich vyhoření nastalo.

Stejně jako je škola obrazem ředitele, tak je výuka obrazem konkrétního učitele. Zde asi neexistuje v České republice žádná škola, která by měla stejnou kvalitu výuky u všech učitelů. Žáci či studenti tak mají buď štěstí, nebo smůlu, podle toho, kdo jim je na danou výuku přidělený. Na stejné škole tak vedle sebe působí učitel výborný, průměrný i podprůměrný a nic moc se s tím obecně nedělá.

Ředitel má pochopitelně právo výuku ovlivňovat, ale i jeho možnosti jsou omezené. Prokazovat učiteli, že učí nekvalitně, je velmi obtížné a zbavit se takového učitele není jednoduché, neboť hrozí v případě propuštění soudní spor. V něm je ředitel jako zaměstnavatel v nevýhodné pozici, neboť musí prokázat konkrétní pochybení učitele a pokud se tak nestane, nebo je tak posouzeno, může být stanoveno soudem vysoké odškodnění.

Naopak zákon umožňuje řediteli přijímat i nekvalifikované zaměstnance na ty pozice učitelů, které nemůže obsadit zaměstnanci kvalifikovanými. Příklady z praxe ukazují, že mnozí nekvalifikovaní či neaprobovaní učitelé jsou nejlepšími učiteli na škole, bohužel se často objevuje i opak, kdy nejhoršími učiteli jsou ti plně kvalifikovaní a aprobovaní.

Ředitel školy je jak manažer, tak také pedagogický lídr, tedy musí stanovit vizi vzdělávání své školy a poté její naplňování od svých zaměstnanců vyžadovat. Konkrétní výuka v konkrétní třídě je v kompetenci učitele, ale ten by měl respektovat stanovenou vzdělávací strategii školy. Například poměr frontální výuky, projektové výuky, individualizace a kooperace ve výuce.

Vlastní vzdělávání na školách, vzdělávání pro reálný osobní, společenský a profesní život

V současné době dochází k implementaci Strategie 2030+ a nových RVP, s čímž jsou spojeny požadované změny. Zde je opět obrovská zodpovědnost ředitele, neboť v českých zemích jsme zvyklí mnohé věci řešit tak, aby se „vlk nažral a koza zůstala celá“. Mnozí učitelé mají a budou mít tendenci formálně na požadované změny přistoupit, ale ve skutečnosti pokračovat ve výuce, na kterou jsou zvyklí a které mnohdy neodpovídá požadavkům pro 21. století.

Klíčové se jeví zavádění informačních technologií do všech předmětů a nové pojetí výuky informatiky, za kterou naštěstí již není považován Office balíček.

Ředitel školy odpovídá za zajištění podmínek pro tuto výuku a zajištění přípravy učitelů na tuto výuku. Může k tomu využít mnohé nástroje, měl by komunikovat se zřizovatelem a požadovat potřebné dovybavení, pokud nedokáže toto vybavení získat z různých grantů, k tomu již dříve určených, a předpokládá se, že budou i další výzvy v následných letech.

Propojení formálního a neformálního vzdělávání v MŠ a ZŠ v Mníšku pod Brdy a okolí, samostudium

Škola již dávno není hlavním zdrojem informací, ty získávají žáci a studenti z jiných zdrojů, bohužel často ne vždy ideálních či důvěryhodných.

Žáci především v oblasti informačních technologií významně využívají neformální vzdělávání a především samostudium, protože se mezi nimi ještě více rozevírají pověstné nůžky v tom, jak jsou v této oblasti vzdělání, jaké mají znalosti a dovednosti.

Formální vzdělávání musí na tuto skutečnost reagovat a musí docházet k provázání formálního a neformálního vzdělávání. Také je povinností školy naučit žáky a studenty se učit, tedy umět se učit nové věci na základě již získaných znalostí a dovedností. To budou všichni potřebovat během celoživotního vzdělávání, jehož význam je již teď velký a stále roste.

Stoupá také význam vytváření tvůrčích a samoučících se komunit a vrstevnického učení. Toto je zcela běžné v neformálním vzdělávání či samostudiu, kdy své kamarády učí žáci či studenti, kteří většinou sami svým samostudiem dosáhli v dané oblasti lepších znalostí či dovedností.

NAVRHOVANÁ KONCEPČNÍ OPATŘENÍ

Řešení demografické situace

Je zcela jisté, že je potřebné postavit svazkovou školu v Mníšku pod Brdy, k tomu by měli budoucí zastupitelé upnout své úsilí, včetně lobování u potřebných institucí za účelem získání dotace na tuto výstavbu.

Je patrné, že je potřebné postavit další mateřskou školku, možná však i s tím, že by byla stavěna tak, aby mohla být v budoucnu sloužit jako podprahové centrum či jako místo pro realizaci občanských aktivit.

Je třeba úzce spolupracovat se zástupci všech obcí v regionu, a to jak na výše zmíněném systémovém řešení, tak také na řešení dočasné situace. Tu lze částečně odhadovat, ale může docházet ke změnám v souvislosti se stěhováním občanů či migrací. Za vhodné se jeví začít tvořit v náhradních prostorách první třídy budoucí svazkové školy, s domluveným spolufinancováním zainteresovaných obcí.

Řešení financování školství v Mníšku a okolí

Je dost pravděpodobné, že současná ekonomická situace ovlivní financování školství v budoucích letech. Stát asi zajistí regulování cen energií, ale dá se předpokládat, že i tak budou významně vyšší, než tomu bylo v nedávné minulosti. Bude potřebné se snažit šetřit, tedy účinně regulovat výdaj energií, třeba i investicí do kontrolních či řídicích jednotek tam, kde doposud nejsou.

Zřizovatel musí akceptovat, že investice do vzdělávání dětí je ta nejlepší investice ze všech a musí případně hledat zdroje, aby kvalita výuky a prostředí pro výuku byla zajištěna. Určitě musí dávat veškeré daňové výnosy určené pro školství do škol, a naopak ještě hledat zdroje nad tyto prostředky.

Je vhodné komunikovat se všemi obcemi Mníšeckého regionu a pokusit se stanovit jasná a spravedlivá pravidla, kdy se na financování školství podílejí všechny obce, jejichž děti do dané školy chodí. Což nutně nemusí být jen Základní škola Komenského 420 v Mníšku pod Brdy či budoucí svazková škola, ale i přijetí dětí do základní školy v jiné obci v případě, že tam je v daném školním roce volné místo.

Navrhuji ustanovit „Radu pro školství mníšeckého regionu“, která ale nebude jen formální institucí, ale bude mít významný hlas u jednotlivých zřizovatelů. Jsem si však vědom, že tento úkol bude velmi komplikovaný, neboť k jeho naplnění je potřeba vysoké míry zodpovědnosti a prozíravosti jednotlivých zástupců obcí Mníšeckého regionu.

Spolupráce mezi školami v Mníšeckém regionu

Považuji za vhodné, aby docházelo k dlouhodobé a cílené spolupráci všech především základních škol v Mníšeckém regionu a to v několika oblastech.

První oblastí je personální politika, je možné, aby docházelo k dohodě o působení konkrétního učitele v některých oblastech vzdělávání ve více školách.

Druhou oblastí je sdílení zkušeností, příkladů dobré praxe a výukových materiálů. Zvláště v oblastech vzdělávání souvisejících se změnou RVP IT je toto více než vhodné, ale mělo by se jednat i o další vzdělávací oblasti.

Třetí oblastí je domluva na strategii vzdělávání a uplatňování principů vyplývajících ze Strategie 2030+. I vzhledem k prostupnosti škol či docházení do druhého stupně do Základní školy Komenského 420 v Mníšku pod Brdy či později do svazkové školy, by to bylo více než žádoucí.

Do budoucnosti by bylo vhodné, aby žáci z jednotlivých základních škol mohli navštěvovat odborné pracoviště či laboratoře, vybudované na konkrétní škole, například v prostorách ZŠ Komenského 420 či svazkové školy. Není třeba budovat specializovaná pracoviště na každé škole, když nebude v dané škole vysoká míra využití této investice.

Základní škola Komenského 420 jako významné komunitní místo obce, spolupráce školy s absolventy, zájmovými sdruženími, zapojení seniorů a rodičů žáků, podpora místních podnikatelů

Vždy jsem razil a razím tezi, že škola má být komunitním místem, které žije nejen v době klasické denní výuky, ale i v době, kdy ta již neprobíhá. Má se zde tvořit tvůrčí a samoučící se komunita lidí, nejen žáků a učitelů dané školy, ale i dalších sociálních skupin, přátel školy, občanů.

V menších městech, jako je Mníšek pod Brdy, je základní škola významným bodem města. Také je potřeba mít na vědomí, že vše ve škole je majetkem města a uvážliví radní a zastupitelé by měli mít zájem, aby se tento majetek vhodně využíval i v době, kdy v něm neprobíhá klasická výuka.

Domnívám se, že je potřeba vytvořit plán na zapojování absolventů této základní školy, o tom s nimi je třeba však hovořit již před jejich odchodem ze školy, vytipovat si vhodné žáky. Může k tomu docházet i vhodným zapojováním žáků osmých a devátých tříd do chodu školy, čímž budou mít zájem na pozdější spolupráci.

Určitě je vhodná cílená a dlouhodobá spolupráce seniorů a žáků, nikoli jen jednorázové akce. Senioři jistě budou mít zájem pomoci škole a žáci se mohou od nich v mnohém poučit, na druhé straně jim zpříjemnit a zatraktivnit jejich podzim života.

Za vhodné považuji systematicky a dlouhodobě budovat kroužky, kde starší žáci učí některým dovednostem své mladší kolegy, například z prvního stupně, a například některé dovednosti z oblasti IT.

Určitě bych navrhoval vytvořit plán spolupráce s místními podnikateli, kteří by mohli podporovat zájmové aktivity dětí a přitom se sami ve zdejší komunitě zviditelnit.

Využití projektu „Studenti do škol“

Přílohou tohoto dokumentu je projekt „Studenti do škol“, který jsem jako ředitel Smíchovské SPŠ a gymnázia i jako poradce ministra školství připravil jako pilotní a který nabízím všem základním školám Mníšeckého regionu. Jde o podporu učitelů na základních školách pomocí středoškolských studentů, kteří mohou přímo v hodinách být spolu s učiteli buď jako jejich asistenti či v tandemové výuce jako odborníci z praxe. Těmi již mnozí jsou, neboť někteří již od svých čtrnácti let vytvářejí různé aplikace pro zákazníky. Mnozí se například programováním zabývají již od svých dvanácti let a mají v této oblasti významné znalosti i dovednosti.

Mnozí ze studentů mají ale také zkušenosti s výukou, neboť pro žáky či pro své kolegy studenty organizují kempy, workshopy, semináře i letní školy, kde je vzdělávají podle svých připravených materiálů, a to zcela bez přítomnosti pedagoga. Zpětná vazba takové výuky je ryze pozitivní.

Na Smíchovské SPŠ a gymnáziu proběhlo v červenci a srpnu 2022 celkem šest týdenních letních škol, přičemž dvě z nich organizovali pouze a jen studenti. Letní škola vývoje počítačových her byla zajištěna třemi studenty třetího a třemi studenty druhého ročníku, Letní škola kybernetické bezpečnosti – Hackdays pak pěti studenty prvního až třetího ročníku. V obou případech přes čtyřicet účastníků bylo z řad žáků základních škol a studentů středních škol. Studenti si zařídili vše, od náboru, přes velmi povedený výukový program až po stravování. Akce byla hrazena z grantu iKAP2.

Další možností spolupráce je i příprava výukových materiálů, úloh na procvičení i pomoc s implementací moderních technologií do výuky. Tuto spolupráci nabízím pro další roky pro všechny základní školy Mníšeckého regionu, a to bez ohledu na to, zda budu či nebudu v zastupitelstvu, případně zda budu či nebudu v koalici nebo opozici.

PŘÍLOHY

Níže jsou přílohy, které dokreslují výše uvedené informace a teze.

Přehled příloh:

- **Příloha 1:** Probraná témata během pořádaných videokonferencí ke školství v Mníšeckém regionu
- **Příloha 2:** Vize vzdělávání v Mníšeckém regionu, povinnosti učitelů a žáků, pravidla výuky
- **Příloha 3:** Projekt „Studenti do škol“, pilotní projekt na podporu implementace prostředků IT do výuky za pomoci středoškolských studentů
- **Příloha 4:** Úvaha jak vzdělávat efektivně, podklady pro článek v odborném časopise

PŘÍLOHA 1

PROBRANÁ TÉMATA BĚHEM VIDEOKOFERENCÍ

Níže je popsáno, co jsem probral na videokonferencích, ale předesílám, že je nejspíš mnoho lidí nevidělo a ani si je nespustilo ze záznamu. Proto dle mého není ani laická a ani odborná veřejnost s těmito tématy dobře seznámena a nerozumí jim.

To, co se často popisuje jako Průmysl 4.0, Společnost 4.0 či Vzdělávání 4.0, souvisí především se změnou myšlení aktérů, v našem případě ve vzdělávání, jimiž jsou de facto všichni – zřizovatelé, ředitelé, učitelé, žáci a jejich rodiče. Pokud ti všichni nepochopí nutnost změn, těžko pak budou změny přijímat a už je skoro vyloučené, aby je učitelé smysluplně realizovali ve své výuce.

Jsem si jist, že většina ředitelů, učitelů a rodičů žáků má na mysli blaho dětí, když realizují jejich vzdělávání, bohužel však často vycházejí z mylných předpokladů. Vycházejí totiž z vlastních zkušeností, jak byli vzděláváni oni sami, a neuvědomují si přitom, že se společnost změnila. Jejich potomci jsou již zcela srostlí s moderními technologiemi, na rozdíl od nich, proto k nim mají jiný přístup a proto i komunikují jiným způsobem. Z toho plyne časté vzájemné nepochopení, i když jednotlivé sociální skupiny říkají to samé.

Proto mnoho ředitelů, učitelů i rodičů svou dobře míněnou činností koná nikoli v zájmu žáka, ale jejich způsob vzdělávání působí opačně – a tak se stává, že se ti nejvíce motivovaní a nadaní prosazují nikoli díky systému českého školství, ale navzdory jemu. Bohužel však tento systém pohltí mnohé žáky, kteří by se také mohli výrazně prosadit, kdyby k tomu byli vhodně motivováni a měli k tomu dostatečnou příležitost, neboť nejsou tak velkými osobnostmi, aby se prosadili navzdory systému, který ubíjí kreativitu a aktivitu dětí.

System navíc z mnoha dětí vychovává zcela zbytečně outsidersy, protože je hodnotí jen přes bublinu konkrétních předmětů, bez hledání jejich talentu (a každý nějaký talent má, jen ho zatím nestačil objevit), a často k tomu dopomáhají i výchovní poradci na základních školách, kteří vidí dítě optikou svého předmětu a dávají mu doporučení, která ho přivedou na nevhodnou cestu dalšího vzdělávání.

TÉMA 1: Priority vzdělávání obecně

- **jak připravovat žáky a studenty na pracovní pozice, co ještě neexistují**
 - dle různých studií až 65% pracovních pozic, které budou současné děti zastávat, ještě neexistuje
 - dle různých průzkumů je v současnosti poločas rozpadu znalostí a dovedností cca 5 let, tedy za pět let již mohu využít jen 50% toho, co teď umím
 - dle různých průzkumů je či bude doba strávená na jedné pracovní pozici cca 4 roky, každý bude muset za svou profesní kariéru vícekrát změnit svou pracovní pozici, přizpůsobit oblast svého podnikání, své živnosti atd.
 - je třeba připravovat systémově žáky a studenty nejen na pozice „vykořisťovaných“ zaměstnanců, ale i k tomu, aby si zakládali živnosti, začali podnikat, aby byli schopní nabídnout práci jiným

- **co bude potřebovat mladý člověk vstupující na trh práce v blízké budoucnosti**
 - nevíme přesně, co budou současné děti dělat, dokážeme však odhadnout, co jim nejvíce pomůže k tomu, aby byly úspěšné
 - základem je za prvé umění myslet, kriticky, informaticky, logicky, a za druhé umění se učit, což ale neznamená se našprtat na písemku, test či maturitu, ale učit se sám nové věci na základě již dosažených znalostí a dovedností
 - klíčová bude dovednost kreativity, adaptability a celoživotního vzdělávání, a na toto musí žáky a studenty základní, střední i vysoké školy připravovat

TÉMA 2: Strategie 2030+

- **žáky a studenty je třeba připravovat na reálný osobní, společenský a profesní život**
 - distanční výuka odhalila mnoha rodičům, že se jejich děti učí to samé, co kdysi oni, a co nikdy nevyužili a dávno již zapomněli
 - škola již není hlavním zdrojem informací, učitel nemůže být pouhý zvěstovatel informací, ale spíše mentorem či průvodcem vzděláváním, klíčem je vnitřní motivace učitelů, žáků i studentů
 - dle různých výzkumů se současný mladý člověk setká za jeden týden s tolika informacemi, s kolika se jeho předek kolem roku 1900 setkal za celý svůj život
 - dle různých výzkumů si po velmi krátké době po absolvování školy pamatujeme cca 5% až 15% toho, co jsme se naučili, což je i při horní hranici dosti žalostná efektivita vzdělávání
 - různé výzkumy též říkají, že k tomu, aby se informace uložila do dlouhodobé paměti, je třeba s ní aktivně pracovat alespoň šestkrát, jinak se uloží jen do paměti krátkodobé a brzo zmizí a nelze ji již zpětně vyvolat

- **jaká je současná realita a jak uskutečnit potřebné změny**
 - Rámcové vzdělávací programy (RVP) říkají, jaké znalosti a dovednosti (kompetence) mají žáci či studenti získat, ale neříkají již, pomocí jakého učiva se tak má stát, a už vůbec ne, jakými metodami se toho má dosáhnout; uvedené učivo v RVP je pouze doporučené
 - obecně školy málo využívají kreativní práce s RVP, kdy je možné předměty slučovat, učit v souvislostech, využívat různé metody, nácvik týmové práce, individualizovat výuku

- dle výzkumů stráví žáci a studenti cca 92% času tím, že se učí, co jim nejde, abychom je ze systému nevyhodili, a jen 8% tím, na co mají talent a co je bude žít
- další výzkumy uvádějí, že při předpokladu 100% kreativity dětí při vstupu do školského systému, má absolvent vysoké školy tuto kreativitu cca 2%, naučil se problémy řešit v šablonách, dle naučených a zažitých postupů a vzorců
- školský systém v ČR neumí pracovat s chybou, která je přitom zásadní součástí vzdělávání, děti za chyby trestá a tím je cíleně vede k pasivitě
- nejkrásnější na vzdělávání je objevování, hledání nového; místo toho jsou dětem často předkládána jen fakta a jsou nuceny se je našprtat – a tak se naplňuje výrok, že děti mají touhu se vzdělávat do doby, než vstoupí do školského systému, který v nich tuto touhu zabije

TÉMA 3: Implementace nového Rámcového vzdělávacího programu (RVP) IT

- mnohé ZŠ již implementaci RVP zavádějí

- na několika stovkách inovativních ZŠ již od školního roku 2021/2022 probíhá výuka podle inovovaného RVP IT, což je ze zákona možné, a vzhledem k potřebě vzdělávat děti tímto způsobem i velmi potřebné – oblast IT jde dopředu zbesilým tempem a rok je strašně dlouhá doba
- od září 2022 má být povinně zavedeno nové RVP IT na prvním stupni a od září 2023 i na druhém stupni ve všech ZŠ
- předpokládá to cílenou a kvalitní přípravu učitelů a škol pro tuto implementaci a také materiální podmínky pro tuto výuku; je žádoucí, aby ZŠ měly konkrétní plán, jak tyto změny do své výuky budou implementovat – nejde jen o výuku informatiky, ale i vhodné využívání moderních technologií v dalších předmětech (za využití IT ve výuce se již dávno nepovažují prezentace a projektor, to se bere jako všeobecná znalost a s využíváním IT nesouvisí) – učitelé musí znát metody, jak vhodně implementovat IT do výuky svých předmětů a mít k tomu vytvořeny od školy potřebné podmínky

- informatika není Office balíček

- jde o zcela jiný způsob výuky, než jak tomu bylo doposud, pro jeho aplikaci mají vzniknout Centra podpory pro učitele ZŠ – řeší výhradně Národní pedagogický institut (NPI), což jsem kritizoval a navrhoval do vzdělávání více zapojit i studenty středních a vysokých škol, třeba pro tandemovou výuku (student pomáhá učiteli na ZŠ zavádět do výuky IT), a také podporovat cílenou spolupráci základních škol s těmi středními, s tím jsem na centrální úrovni zatím neuspěl
- je předpoklad, že kromě rodného jazyka a anglického jazyka budou lidé v budoucnu potřebovat znát ještě jazyk autonomních systémů (strojů), aby se s nimi domluvili
- s jistou nadsázkou říkám, že pokud nebude mít člověk v budoucnu základy technického vzdělání, tak si ani neuvaří kávu, protože se nedomluví s chytrou konvicí

- využívání textových programů mají naučit učitelé českého jazyka, tabulkových programů učitelé matematiky, prezentačních programů všichni učitelé, jde o všeobecné znalosti a dovednosti

- na ZŠ se učí Word, Excel a Power-Point, na SŠ se učí Excel, Power-Point a Word, na VŠ se učí Power-Point, Word a Excel, a stejně s ním absolventi neumí dobře pracovat
- je třeba učit žáky a studenty programy využívat, nikoli jak je mají pomocí různých ikon používat, po každé aktualizaci se toto stejně mění
- než se tak ale stane, musí toto umět sami učitelé; na všech jednáních na centrální úrovni jsem upozorňoval, že učitelé všeobecných předmětů nejsou připraveni do svých předmětů

smysluplně implementovat IT a už vůbec ne naučit své žáky pracovat s vhodnými textovými, tabulkovými či prezentačními programy

- průřezovým tématem pak je mediální výchova, což souvisí i s kritickým myšlením, neboť jednak žáci nedokáží rozlišovat relevantnost informací na internetu a za druhé mnozí na internet začínají sami přispívat, a dost často značně nevhodným způsobem – a zase, aby pedagog na ZŠ mohl učit své žáky kritickému myšlení, sám musí tuto dovednost mít; a aby naučil žáky základům mediální výchovy, sám musí tyto základy ovládat (zveřejňování různých příspěvků, fotografií a videí žáky může vést k šikaně jiných či jich samotných)

PŘÍLOHA 2

VIZE VZDĚLÁVÁNÍ V MNÍŠECKÉM REGIONU

Tento dokument stanovuje, jaké jsou povinnosti učitelů a žáků a jakých cílů se má v pedagogickém procesu postupně dosáhnout.

Zároveň je v bodě II. dokumentem stále zcela otevřeným, kde mají být u kulatých stolů hledány cesty a způsoby, jak posunovat vzdělávání směrem k budoucnosti, jak rozvíjet pedagogický proces, jak propojovat formální a neformální vzdělávání a samostudium. K tomu by měly posloužit kulaté stoly za účasti učitelů, absolventů základních škol, rodičů žáků i zástupců zřizovatelů, vytvoření reálných scénářů a harmonogramů.

Pochopitelně je možná úprava či doplnění níže uvedeného bodu I. dokumentu, po diskusi s učiteli, absolventy základních škol, zástupci zřizovatelů, žáky a jejich rodiči.

Klíčové je, aby učitelé, žáci a jejich rodiče cítili alespoň v klíčových zásadách správnost níže popsané vzdělávací cesty a konali podle těchto tezí nikoli z donucení, ale ze svého přesvědčení. Jistě budou někteří nesouhlasit, ale ti by se měli přizpůsobit většině, v tom je významná role ředitelů jednotlivých škol a jejich podpora ze strany zřizovatelů.

I. HLAVNÍ ZÁSADY PEDAGOGICKÉHO PROCESU

Hlavní zásady pedagogického procesu v bodech:

1. Vyučující poskytuje vždy žákům průběžnou zpětnou vazbu, naznačuje jim způsoby, jak se mohou zlepšovat; je vhodná kombinace formativního a sumativního hodnocení
2. Vyučující pracuje aktivně s chybou, žáky za ni netrestá, ale využívá ji v pedagogickém procesu
3. Klíčová je vnitřní motivace učitelů a žáků a interakce mezi nimi; kvalita učitele se hodnotí podle jeho dovednosti získat pro svůj předmět žáky; žáci i učitelé si navzájem projevují respekt
4. Za své vzdělávání nese zodpovědnost žák, vzdělává se pro sebe, nikoli pro spokojenost učitelů, rodičů a vůbec ne pro krásné známky; čím více toho žák bude umět, tím bude svobodnější a bude mít daleko větší výběr dalšího vzdělávání včetně získání místa na prestižních středních školách
5. Je nutná vyváženost mezi výukou znalostí a dovedností, je třeba se věnovat i postojům a hodnotám; učitelé i žáci jdou svým jednáním a chováním ostatním dobrým příkladem
6. Učitelé i žáci hledají silné stránky žáků; ty žákům jejich učitelé pomáhají rozvíjet; žák se jejich rozvoji věnuje i mimo klasickou výuku

7. Je právo každého říkat svůj názor, ale je třeba ho říkat ve správnou dobu, na správném místě a správným způsobem; základem je loajalita k sociální skupině a kultivovanost vyjadřování; vlastní názor je třeba podepřít racionálními argumenty
8. Učitelé se snaží být maximálně kreativní, nebojí se experimentovat; učitelé se nebojí sami poučit od svých žáků i využít silných stránek žáků, třeba v oblasti IT, například k vyšší názornosti výukového procesu
9. Není jediná správná metoda vzdělávání, je vhodné kombinovat různé metody, žádná z metod by neměla být významně dominantní; učitel podporuje svou výukou individualizaci i kooperaci ve vzdělávání žáků
10. Učitelé musí naučit žáky se učit, tedy nikoli se šprtat na test, ale učit se novým věcem na základě již získaných znalostí i dovedností; nutné celoživotní vzdělávání se vztahuje na učitele i žáky
11. Učitel musí učit žáky myslet, kriticky, logicky, informaticky, využívá k tomu různé metody, přičemž jednou z nich je používání myšlenkových map, což mají činit učitelé ve všech předmětech
12. Žáci musí být vzděláváni tak, aby mohli pokračovat na jakékoli střední škole v ČR; učitelé vedou žáky k podnikavosti a snaží se odstranit negativní pohled na podnikatele, vytvořený nevyváženými informacemi v médiích
13. Za svoji aktivitu musí být žák učiteli chválen a nikoli vysmíván, žáky v jejich aktivitách učitelé podporují a využívají aktivních žáků ve svých hodinách jako příkladu dobré praxe pro aktivizaci dalších žáků
14. Je třeba žáka vzdělávat komplexně, nikoli pouze v odbornosti konkrétních klasických předmětů; je potřebné vytýčit v každém předmětu či oblasti vzdělávání jádrové (základní) učivo, které si musí osvojit každý žák, a pak rozšiřující učivo, kterým se mohou obohatit ti, kteří budou mít zájem
15. Pozitivní nastavení myslí dělá život snazší; všichni učitelé i žáci se snaží svým jednáním, chováním a postoji vytvářet pozitivní atmosféru ve škole i v hodinách; je vhodné se obklopovat pozitivními lidmi
16. Škola musí být místem, kde se mohou učitelé i žáci seberealizovat

Hlavní zásady pedagogického procesu s popisem jednotlivých bodů:

1). Základem je průběžná zpětná vazba

Vyučující je povinen poskytovat svým žákům průběžnou zpětnou vazbu, aby mohli žáci pracovat na svém rozvoji. Upozornit žáky na jejich silné a slabé stránky a naznačit jim, jak by se mohli zlepšovat. Je možné využívat prvků formativního hodnocení během pololetí a na jeho konci zhodnotit činnost studenta sumativně, tedy známkou na vysvědčení.

2). Aktivní práce s chybou

Chyba je základním kamenem vzdělávacího procesu. Je tedy třeba chyby využívat pro vzdělávací proces, nikoli za ni žáky trestat a vést je k pasivitě a vyvolávat u nich strach něco konat. Je třeba na chyby upozorňovat, ale také umožnit žákům se z chyb poučit a hledat správná řešení. Řčení „*chybami se člověk učí*“ má v sobě hlubokou moudrost předků.

3). Klíčová interakce s žáky, hledání vnitřní motivace učitelů i žáků

Aby mohl vzdělávací proces být opravdu kvalitní, musí být vnitřní motivace na straně učitelů i žáků. I pro učitele platí nezbytné celoživotní vzdělávání a zapálení pro svůj předmět či oblast vzdělávání. Kvalita učitele nespočívá primárně v tom, kolik znalostí žákům předá (donutí žáky se informace naučit a uložit do krátkodobé paměti), ale v podnícení zájmu žáků o jeho předmět či oblast vzdělávání. Významným prvkem je pak interakce s žáky, musí být nastavený vztah na základě respektu navzájem. Pokud chci od někoho respekt ke své osobě, musím mu sám svůj respekt k jeho osobnosti poskytovat. To platí beze zbytku pro učitele i žáky.

4). Žák nese zodpovědnost za své vzdělávání

Žák je ten, kdo musí přijmout zodpovědnost za své vzdělávání. Musí pochopit, že se nevzdělává kvůli spokojenosti rodičů či učitelů a už vůbec ne kvůli krásným známám. Vzdělává se proto, aby mohl být ve svém osobním, společenském a pracovním životě úspěšný. Přičemž platí, že čím více toho umí, tím méně je závislý na rodině, zaměstnavateli či státu (politicích), a tím více je svobodný.

5). Vyváženost mezi znalostmi a dovednostmi, důležitost postojů a hodnot

V Rámcově vzdělávacích programech se mluví o kompetencích, kterých má v dané oblasti žák dosáhnout. Je třeba mít stále na paměti, že kompetence se skládá ze znalostí a dovedností. Pokud neumíme znalost vhodně využít, je nám k ničemu. Na druhé straně nelze spoléhat, že si vše vždy dokážeme najít. Pokud něco hledáme, musíme vědět, co a proč hledáme, a to nelze bez základní znalosti problému. Nesmí se ale také zapomínat na význam postojů a hodnot, neboť ty vytváří charakter člověka a ovlivňuje jeho jednání a chování, včetně přístupu ke vzdělávání a svému rozvoji.

Učitelé i žáci musí pamatovat, že klíčové jsou příklady dobré praxe a těmi jsou i oni sami. Nelze po někom vyžadovat dodržování termínů, pokud tak sám nečiním, výbornou a včasnou komunikaci, pokud sám nekomunikuji, plnění si povinností, pokud si je sám neplním. Učitelé jsou pro žáky vzorem a svým jednáním jim dávají návod, jak mají žáci jednat. Zároveň i dobrý a úspěšný žák může být vzorem pro své kolegy a kvalitní učitel toho umí využít.

6). Hledání a rozvoj silných stránek žáků, podpora jejich rozvoje

Každý člověk se rodí s jistými schopnostmi a limity, ke kterým se může přiblížit, ale i při sebevětší snaze je nedokáže překonat. Každý jedinec má své silné a slabé stránky, někteří bohužel své silné stránky ještě neobjevili. Je třeba, abychom jako učitelé viděli žáky komplexně, nikoli jen z bubliny svého předmětu. Hodnotili je více pro jejich postoje a vyznávané hodnoty, za jejich přístup ke vzdělávání, než pomocí aktuálních znalostí v našem předmětu či oblasti vzdělávání. Je třeba, abychom zvažili, kde jsou limity daného žáka, co je již nad jeho síly a naopak, kde on významně překračuje limity jiných a kde by se měl za podpory nás pedagogů rozvíjet.

Je třeba mít stále na paměti, že by každý žák měl zažít pocit úspěchu, neboť to je klíčové pro vnitřní motivaci se vzdělávat. Nevytvářet z někoho outsidera a neříkat mu tak dlouho, že je k ničemu, až tomu sám uvěří, byť má třeba velký talent, který on ani my zatím nedokázali objevit. Anebo si ho jako učitelé neuvědomujeme, neboť daného jedince vidíme jen optikou svého předmětu či oblasti vzdělávání.

Zároveň je ale klíčové, aby i žák hledal svůj talent, své silné stránky, aby se v nich rozvíjel nad rámec klasické výuky. Škola mu má ukázat směr, nemůže z něj však vytvořit odborníka. Tím se stane na základě svého úsilí a postupně nabytých zkušeností.

7). Umění vyjevit svůj názor na správném místě, ve správnou dobu a správnou formou

Každý má právo na svůj názor a za jeho projevení nesmí být postihován. Na druhé straně si ale každý musí uvědomovat, být k tomu veden, že musím zvažovat, kdy a kde tento názor sděluji a také jakou formou. Platí základní zásady loajality, například kdy se nevyjadřuje učitel ke kolegům či vedení školy před žáky, ale pokud není s něčím spokojený, říká tento názor na poradách, kolegům či vedení osobně. Klíčová je také forma, kterou svůj názor sděluji, zda věcně, bez větších emocí a slušnou formou, což by mělo být pro všechny normou. Zároveň musím být připravený svůj názor obhájit v diskusi pádnými argumenty a vždy pamatovat, že člověk s jiným názorem není můj nepřítel, ale jen člověk s jiným názorem. Pokud ho nepřesvědčím o tom svém, nemusí být vždy vina na jeho straně.

„Ve skutečnosti existují dvě věci, věda a názor. To první plodí vědění, to druhé nevědomost,“ říká nám Hippokrates. Měli bychom se z toho poučit, že názor, který nedokáží podpořit argumenty (důkazy), je jen projevem mé emoce. Lidé se až z 85% rozhodují na základě emocí a jen v 15% na základě faktů. To platí pro každého člověka. To je podhoubím pro populisty, pro usurpátory, pro současnou hybridní kybernetickou válku, kdy může být zničen stát a demokracie vyvoláním nálad ve společnosti, která se poté rozhodne na základě emocí a pak dlouho nebude rozhodovat už o ničem. Do doby, než se znovu osvobodí a znovu udělá stejné chyby.

Z tohoto důvodu je velmi potřebné znát svou historii, především dějin 20. a 21. století, abychom se orientovali v současném světě, dokázali rozlišit dobro a zlo, dokázali rozlišit pravdu a lež, dokázali odolat manipulátorům a populistům, atakům v rámci hybridní války a velmi častým „fake news“.

8). Být kreativní, nebát se experimentu a chyb

„*Co je po mém soudu hlavním předpokladem vědeckého úspěchu? Myslím, že je to především láska k experimentu,*“ řekl Jaroslav Heyrovský. Na vzdělávání je nejkrásnější objevování, nikoli šprtání se předaných informací. Proto je vhodné, aby učitel hledal metody vzdělávání, kde žáci mohou sami objevovat a tím získávat touhu dozvědět se více. Děti jsou velmi kreativní a mají velkou touhu po vědění, bohužel obojí klesá s jejich vstupem do školských systémů po celém světě, kdy začínají být vedeni k tomu, konat v nastavených šablonách, mnohdy z dob hodně minulých.

Pokaždé, když vystupujeme ze své komfortní zóny, vstupujeme na tenký led a hrozí, že se nám něco nepovede. Ale to nás nesmí odradit. Pokud uděláme chybu, nesmíme rezignovat, ale pokusit se o danou věc znovu, poučení z předchozího nezdaru. Úspěšný člověk se od toho neúspěšného liší v tom, že ten úspěšný dokáže své nápady dotáhnout do konce, realizovat je.

Učitel určitě neví a neumí všechno. Také se pořád učí nové věci a ne vždy zvolí vhodný způsob či metodu vzdělávání. Není ostudou přiznat, že něco neumím. A není ani ostudou se poučit u svých žáků, pokud oni v dané oblasti jsou na tom lépe, například v informačních technologiích. Proč je nezapojit aktivně do hodin, nevyužít je k vyšší míře názornosti výuky. Tím získá učitel i žák.

„*Vím, že nic nevím,*“ řekl Sokrates, pokud tedy vůbec existoval, a stal se slavným.

9). Neexistuje jediná správná metoda vzdělávání

Problém vzdělávacího procesu je mnohdy v tom, že v něm hrají role emoce a fanatismus. Buď jsem ryze konzervativní a odmítám vše nové, jako dílo ďábla, nebo jsem ryze progresivní a šmahem zavrhuji vše dřívější, staré, překonané. Zastánci obou krajních směrů pak na sebe nelítostně útočí a dávají si hanlivá jména.

Vzdělávání je nesmírně složitý proces, neboť v něm hraje roli mnoho faktorů. Co je vhodné pro jednoho žáka, nemusí být vhodné pro druhého. Třídy jsou specifické skupiny, ovlivněné jak vystupováním učitele, tak konkrétních žáků. Proto, co funguje v jedné třídě, ještě nemusí fungovat v jiné, neboť proti tomu někdo dopředu vytvořil negativní atmosféru.

Je tedy třeba stále hledat vhodné metody vzdělávání, využívat jejich široké škály, vhodně je kombinovat. I často odsuzovaný frontální výklad má své opodstatnění a důležitou roli, na druhé straně nemůže být jedinou či výrazně převažující metodou, kterou učitel využívá. To samé ale platí i pro projektovou výuku. Stejně tak různé metody, kdy si na vše žáci přicházejí sami, mají své významné limity. Nikdo soudný nedokáže definovat, co je v danou chvíli správné, co bude fungovat, v jakém rozsahu. V tom spočívá významná role učitele, zde musí uplatnit kreativitu svou, ale i využít kreativity žáků, kteří při správném nastavení hodnotového žebříčku mohou významně pomoci, ale také mohou celý vzdělávací proces zbytečně mařit. Ke své vlastní škodě.

Klíčové je, aby žák učiteli věřil, že on sám věří, že má zájem ho vzdělávat, že nepřichází do třídy protrpět další hodinu. Pak mu odpustí chybu, bude mu pomáhat. Stejně tak žák musí chtít získat nové znalosti a dovednosti, neboť jinak nebude vzdělávací proces fungovat, i kdyby na druhé straně stál nejlepší pedagog světa.

Je třeba cíleně podporovat individualizaci ve výuce a zároveň kooperaci ve výuce. Rozvíjet silné stránky jednotlivců i je naučit pracovat v týmu, v ideálním případě takový tým vést.

10). Žáci se musí naučit se učit

Celoživotní vzdělávání je již nyní nutností a v budoucnu bude mít ještě větší význam. Škola musí naučit žáky se učit, tedy nikoli se našprtát na test, ale učit se nové věci na základě již získaných znalostí a dovedností.

Zde je ještě více než kde jinde klíčová vnitřní motivace a správné morálně volní vlastnosti žáka. Na druhé straně hrají důležitou roli vhodné studijní materiály, jenž doporučí či vytvoří pedagog. Jeho působení na žáky tak, aby je motivoval se vzdělávat.

Škola již dávno není hlavním zdrojem informací, učitel nesmí být pouhým jejich poskytovatelem. Učitel musí být mentorem či průvodcem vzděláváním, který svým způsobem žáky vhodně a pozitivně manipuluje, navádí na správnou cestu, po které oni již kráčí sami. Učitel žákům poskytuje podporu, rady, své životní zkušenosti. Je to násobně těžší, než něco vyložit a pak z toho vyzkoušet, a to pro obě sociální skupiny, pro učitele i pro žáky. Přesto však je nutné, aby po této cestě společně šli.

„Ničeho jsem nenabyl lehce, každá věc mě stála nejtvrdější práci. Nehledejme lehké cesty. Ty hledá tolik lidí, že se po nich nedá nikam přijít,“ konstatoval Tomáš Baťa.

11). Žáci se musí naučit myslet, vhodné je využívání myšlenkových map

„Nevěř všemu, co se ti předkládá. Vše si ověřuj,“ sděluje nám Jan Amos Komenský a svým způsobem definuje kritické myšlení.

Největším nepřítelem populistů a diktátorů je vzdělaný člověk. Člověk, který dovede myslet kriticky, logicky, informaticky. Dovede posuzovat relevantnost informací, dovede hledat příčiny a důsledky, dovede analyzovat daný problém, hledat na jeho řešení vhodné varianty, tu nejlepší pak realizovat.

Pokud škola naučí žáky se učit a naučí je myslet, skoro již nic jiného jim dát nemusí, a přitom jim poskytl skvělý základ pro jejich budoucí úspěch.

Je mnoho metod, jak žáky učit myslet. Jedním z vhodných prostředků je tvorba tak zvaných myšlenkových map, což se dá použít ve všech předmětech, ve všech oblastech vzdělávání. Díky tomu nejen o problému musíme přemýšlet, hledat si vhodné informace a posuzovat jejich pravdivost, ale také nacházíme mnohé souvislosti, které nám zatím unikaly.

Určitě je potřebné, aby všichni učitelé ve vhodné míře tyto myšlenkové mapy do svých předmětů či oblastí vzdělávání zařazovali, jako jednu z metod vzdělávání, která však rozvíjí více dovedností najednou. Myšlenkové mapy může vytvářet jak jedinec, tak skupina osob.

12). Výchova k podnikavosti, k angažovanosti

Důležité je, abychom nevzdělávali žáky primárně jako budoucí vykořisťované zaměstnance, ale ukazovali jim i možnost mít svou živnost či firmu a sami jiným práci poskytovat. Důležité tedy je, abychom žáky vedli k aktivitě, k podnikavosti, která nemusí být nutně jen za cílem zisku, ale může mít dobrovolnický charakter, aktivitu směrem do společnosti, do kolektivu. Také je vhodné snímat cejch něčeho odpudivého z podnikání, neboť poctivých a kvalitních živnostníků a podnikatelů je mnohem více, než těch nepoctivých, pouze jejich příběhy v médiích nedostávají takový prostor.

Proto musí učitel podporovat aktivity žáků spojené s žákovskými spolky (radami), spojené se společenskými, kulturními a sportovními akcemi. Učitel nikdy nesmí dávat žákovi na výběr buď škola nebo tvá aktivita, neboť pokud ho donutím se svých aktivit vzdát, propadne obecné otupělosti, ztratí motivaci se vzdělávat a stane se pasivním. Na to musí myslet i rodiče žáků. Je třeba s žákem situaci probrat a nastavit taková pravidla, aby zvládal jak formální vzdělávání, tak své aktivity.

13). Za aktivitu musí být jedinec pochválen, nikoli trestán či posmíván

V přijímacím řízení ty nejprogresivnější střední školy vyžadují motivační dopis a portfolio. Obojí je pak kritériem přijímacího řízení. Není přitom vůbec důležité, co daný jedinec dělá, ale že něco dělá. Je nepodstatné, zda se angažuje v oblasti kulturní, společenské, sportovní či odborné. Důležité je, že má zájem se rozvíjet, že dovede věci dotáhnout do konce.

Učitel nesmí u žáků potlačovat jejich aktivitu, naopak ji musí pochválit a využívat jako příklad dobré praxe pro ostatní. Je naprostým nesmyslem si myslet, že když výhrůžkami přimějí žáka se vzdát svých aktivit, bude poté nadšeně projevovat zájem o svůj předmět. Naopak, jen ho umrtvím, znechutím a donutím konat proti jeho vůli. Naopak, pokud se s ním domluví na pravidlech, tak bude mít motivaci je dodržovat, aby zvládl svůj předmět či oblast vzdělávání a přitom mohl dělat, co ho baví, naplňuje a rozvíjí.

Aktivita nemusí nutně souviset se školou, mnozí žáci jsou velmi aktivní mimo školu, v oblasti sportu, kultury, společenských akcí. Není podstatné, zda jsou aktivní ve škole nebo mimo ni, důležité je, že na sobě pracují a tím se rozvíjejí.

Je naprosto nepřijatelné, aby jakýkoli pedagog shazoval aktivní studenty před jejich kolegy, vysmíval se jim apod., neboť by zraňoval nejen daného jedince, ale vytvářel i předpolí pro možnou šikanu, pokud by byl třídní kolektiv méně kvalitní či se v něm našel hlupák, který se takového poňoukání chytí.

Naopak je žádoucí, aby učitel podporou takového žáka vytvořil ve třídě pozitivní náladu a využil ho jako příkladu dobré praxe k aktivizaci dalších žáků, což se nakonec pozitivně projeví i v jeho předmětu či oblasti vzdělávání.

Pochopitelně je stejně nemístné, aby se jakýkoli žák z jakékoli příčiny povyšoval nad své kolegy, dával jim na odiv svůj vyšší sociálně ekonomický statut, větší talent pro danou oblast, získané prostředky apod. Tím si sám zadělává na problémy a vyčlenění z kolektivu. Skromnost a potřebné sebevědomí mohou jít spolu, stejně jako slušnost není slabost, byť si to značná část české společnosti myslí.

14). Rozvoj žáka musí být komplexní, není méně cenného předmětu či oblasti vzdělávání

Velkým nedostatkem českého školství je, že humanitně zaměřené obory podceňují základy technického vzdělání a naopak ty technické výrazně upřednostňují odbornost nad oblastmi všeobecného vzdělávání. Obojí je pochopitelně špatné a významně daného jedince omezí v jeho dalším osobním, společenském i profesním životě.

Člověk má jisté genové předpoklady, které mu dávají různé schopnosti v různých oblastech, ale je třeba, aby byl vzděláván komplexně. Proto by gymnazista měl mít základní technické poznatky a technik základní poznatky z oblasti společenské.

Je však důležité, aby v dané oblasti vzdělávání byl každý žák připravován tak, aby získané znalosti a dovednosti mohl využít ve svém osobním, společenském a profesním životě. Je smutné, když vysokoškolsky vzdělaný technik není schopný sesmolit smysluplnou větu, udělá v ní deset pravopisných chyb, nemá žádný rozhled v oblasti společenské a neumí sepsat byť technickou dokumentaci, neb se nenaučil se vyjadřovat. Což ale bohužel mnohdy neumí i humanitně vzdělaný člověk, co má možná přehled o antické literatuře a dějinách, pokud to již nezapomněl, ale sepsat článek či vystoupit na veřejnosti také neumí.

Ani dobrá fyzicka není na škodu, zvláště při vysokém vypětí při dlouhých jednáních, při práci přesčas a podobně, a tak ani tělesná výchova by neměla být podceňována, když již pomineme rostoucí míru obezity ve společnosti a s tím spojené zdravotní problémy.

Proto je potřebné vytýčit v každém předmětu či oblasti vzdělávání jádrové (základní) učivo, které si musí osvojit každý žák, a pak rozšiřující učivo, kterým se mohou obohatit ti, kteří budou mít zájem.

15). Pozitivní nastavení mysli dělá život snazší

Lidé mají přirozeně nastavenou míru pozitivního či negativního přístupu k životu, ale mnohé se ovlivnit dá, třeba tím, že se obklopují pozitivně naladěnými lidmi. Pokud učitel vejde do třídy a každý žák na něm vidí, že je plný negativismu, otrávený apod., je jasné dopředu, jak bude vypadat hodina a vzdělávací proces. Pokud se člověk budí s tím, že ještě než vstane z postele, již nadává na celý svět, sám sobě si připravuje peklo.

Často se skloňuje tzv. „well-being“ ve škole, někdy uváděný jako „wellbeing“, čemuž mnozí nerozumí a představují si pod tím pojmem ledasco. Mnozí přitom upozorňují na skutečnost, vyplývající z mezinárodních průzkumů, že v ČR chodí žáci a studenti do školy nejméně rádi ze všech zkoumaných zemí především západního světa.

Je nepochybné, že atmosféra ve škole a v hodině významným způsobem ovlivňuje vzdělávací proces. Pokud nepanuje ve třídě dobrá atmosféra, těžko bude probíhat kvalitní pedagogický proces. Tuto atmosféru mohou významně ovlivnit i jednotlivci, ať již otrávený učitel na jedné straně, tak zapšklý žák na straně druhé, pokud má jistý vliv na kolektiv, a pak tito jedinci svou frustraci přenášejí na další. Platí pochopitelně i opak, kdy navozením dobré atmosféry vtáhneme do procesu i žáky, kteří z různých důvodů přišli do školy se špatnou náladou.

Není náhodou, že „blbou náladu“ či „špatnou atmosféru“ nejvíce kritizují ti, kteří ji svým přístupem, svým vystupováním a jednáním sami vytvářejí. Jako kdyby na silnici rozsypali napínáčky a pak nadávali, že všechny bodají do nohou, a vinili z toho kde koho, nikdy však ne sebe.

Je nutné, aby si učitelé i žáci vždy uvědomovali, že atmosféra ve škole či ve třídě bude vždy taková, jakou si sami vytvoří. Mohou mít špatný den, ale neměli by tuto svou negativní energii přenášet na další a vyvarovat se někdy až cíleného vytváření hnusné atmosféry pro ostatní.

Pokud učitel vstoupí do třídy, dopředu se mračí, tak to vždy žáci velmi rychle vycítí a přenesou se to na ně. Tím je dopředu zajištěno, že vzdělávací proces minimálně v danou hodinu bude špatný, neefektivní, ale mohou přijít i dlouhodobější negativní následky, neboť jsou vybuzeni emoce, které přetrvávají déle než daná hodina.

16). Škola musí být místem, kde se mohou učitelé i žáci seberealizovat

Hlavním posláním ředitele školy musí být vytvořit na škole takové prostředí, kde se mohou učitelé i žáci seberealizovat. Mohou se zapojit do různých školních projektů, mohou přicházet s projekty vlastními, u nichž se bude hledat způsob jejich realizace. Učitelé a žáci však mají právo se nezapojit.

Učitelé spolu s žáky musí neustále hledat způsob, aby žák procházel vzdělávacím systémem a zároveň si mohl plnit své vlastní aktivity.

II. KAM BY BYLO VHODNÉ MNÍŠECKÝ REGION POSUNOUT

Tento bod je zatím velmi strohý, musí být průběžně doplňován na základě společného úsilí zřizovatelů, ředitelů, učitelů, absolventů základních škol, žáků a jejich rodičů. Zatím jsou níže naznačeny jen vhodné termíny pro naplnění některých požadavků, někdy spojené s administrativními úkony.

1. Vytvoření Rady Mníšeckého regionu pro oblast školství

- a. Vytvoření doporučeno realizovat během školního roku 2022/2023
- b. Bude záležet na konsenzu zástupců obcí Mníšeckého regionu a ředitelů škol Mníšeckého regionu
- c. Orgán musí být brán vážně zástupci obcí, jinak nemá smysl ho ustavovat

2. Vytvoření harmonogramu stavby svazkové školy a řešení dočasné situace

- a. Vytvořit dokument na základě domluvy nových zastupitelů, realizace doporučena během školního roku 2022/2023
- b. Pomoci by měla při vytváření i Rada Mníšeckého regionu pro oblast školství
- c. Musí být nastavena jasná pravidla spolupráce a spolufinancování projektu od jednotlivých obcí

3. Vyznačení jádrového a rozšiřujícího učiva, úprava Školního vzdělávacího programu

- a. Doporučené pro školy, nelze nařizovat, lze jen přesvědčovat
- b. Doporučené vytvoření jádrového učiva během školního roku 2022/2023
- c. Dokument bude vycházet z dokumentu Strategie 2030+ a nových RVP

4. Vytvoření kodexu učitele

- a. Doporučené pro školy, nelze nařizovat, lze jen přesvědčovat
- b. Vytvoření dokumentu doporučeno do konce kalendářního roku 2022
- c. Popis zásad, kterými se učitel řídí, vychází z dokumentu Vize vzdělávání v Mníšeckém regionu, podílet by se na jeho vytvoření měli sami učitelé

5. Vytvoření kodexu žáka

- a. Doporučené pro školy, nelze nařizovat, lze jen přesvědčovat
- b. Vytvoření dokumentu doporučeno do konce kalendářního roku 2022
- c. Popis zásad, kterými se žák řídí, vychází z dokumentu Vize vzdělávání v Mníšeckém regionu, podílet by se na jeho vytvoření měli sami žáci druhého stupně, vhodná je i součinnost ředitelů, učitelů a rodičů žáků

6. Jak posouvat vzdělávací proces ve školách Mníšeckého regionu

- a. Doporučené pro zřizovatele a školy, nelze nařizovat, lze jen přesvědčovat
- b. Doporučuje se vytvořit dokument, který popíše hlavní zásady spolupráce mezi školami a obcemi v Mníšeckém regionu v oblasti vzdělávání
- c. Dokument vychází z Hlavních zásad pedagogického procesu popsaných výše ve vizi vzdělávání v Mníšeckém regionu
- d. Dokument je doporučeno vytvořit během školního roku 2022/2023
- e. Je třeba popsat vhodné metody vzdělávacího procesu a případně jejich vhodnost využití, tyto zásady by pak měli dodržovat ředitelé a učitelé všech základních škol Mníšeckého regionu a spolupracovat mezi sebou, sdílet příklady dobré praxe, výukové materiály apod.
 - i. Slučování předmětů, výuka pomocí STEM
 - ii. Provázání výuky mezi předmětovými komisemi a předměty, oblastmi vzdělávání
 - iii. Vhodné metody pro aktivizaci žáků i učitelů, vyvolání jejich vnitřní motivace kvalitně vzdělávat a vzdělávat se
 - iv. Zásady podávání zpětné vazby žákům, využití metod formativního hodnocení
 - v. Popis různých metod vzdělávání i s příklady dobré praxe
 - vi. Popis spolupráce s dalšími základními školami Mníšeckého regionu
 - vii. Případné zapojení do projektu „Studenti do škol“ a jeho rozvoj

PŘÍLOHA 3

PILOTNÍ PROJEKT STUDENTI DO ŠKOL

Autor: Ing. Radko Sáblik, ředitel Smíchovské SPŠ a gymnázia

Nosná myšlenka 1: Jan Amos Komenský po nocích kreslil obrázky a vyráběl rekvizity, aby svým žákům poskytl názornější a zajímavější výuku. Současní učitelé mají díky moderním technologiím téměř neomezené možnosti učinit svou výuku pestrou, názornou, atraktivní, minimalizovat menší představitost žáků, leč většinou toho nevyužívají.

Nosná myšlenka 2: Studenti středních i vysokých škol mají znalosti a dovednosti, které jejich školy nedokáží využít a většinou tak studenti vytvářejí projekty pro projekty, jejich práce končí v šuplíku. Přitom by mohli

studenti velmi účinně svými projekty podpořit systém vzdělávání a sami získat další pro život klíčové kompetence.

Nosná myšlenka 3: Učitelů, zvláště některých profesí, je nedostatek a tento stav se minimálně další jednu dekádu nezmění. Učitelé jsou přetížení a chybí jim technická podpora. Tu mohou učitelům základních škol poskytnout středoškolští studenti a učitelům středních škol vysokoškolští. Sami se mohou aktivně zapojit do vzdělávání žáků základních škol a studentů středních škol. Existují příklady dobré praxe, že tento systém funguje a je přínosný pro všechny zainteresované aktéry.

POPIS PROJEKTU

Stručný popis projektu:

Bude vytvořena skupina středoškolských studentů ze Smíchovské SPŠ a gymnázia, která bude docházet na domluvené základní školy a poskytovat praktickou technickou podporu učitelům ve formě tandemové výuky. Tím se bude moci učitel soustředit na obsah vzdělávání a nikoli na řešení jejího technického zabezpečení. Za druhé studenti pomohou učitelům do výuky implementovat zatím nevyužívané programy či moduly, které výuku učiní atraktivnější a názornější, což přispěje k jejímu lepšímu pochopení žáky základních škol.

Studenti zároveň budou k dispozici učitelům při přípravě hodin a pomohou jim zajistit její technické zabezpečení s využitím různých metod či programů podle přání učitelů. Bude možné využívat vizualizaci, 3D modely, 3D tisk, AR výuku pomocí rozšířené reality a mobilního telefonu, videí či přímo vytvoření vizualizace dané scény či konstrukce v herním engine Unity, což umožní učitelům vytvořit a následně aktualizovat zmíněné výstupy.

Celý projekt bude monitorován a postupně otevřen pro studenty z jiných středních škol. Bude vytvořen příklad dobré praxe a bude propagován ve všech regionech České republiky. Proběhnou konference, kde budou účastníci seznámeni s realizací projektu a pomocí příkladů dobré praxe uvidí přínos tohoto systému pro vzdělávání zapojených učitelů, žáků základních škol a studentů středních škol.

Stručné cíle projektu

- zajistit technickou podporu učitelům na základních školách
- zajistit implementaci IT do výuky všech předmětů na základních školách
- zajistit pomoc s vytvářením obsahu s využitím IT do výuky všech předmětů na základních školách
- zajistit podporu talentovaným žákům na základních školách, studenti budou v pozici mentorů či konzultantů žakovských projektů, ale i sami o sobě motivujícím příkladem dobré praxe

Stručný popis postupu realizace projektu

- vyškolení skupiny studentů Smíchovské SPŠ a gymnázia (září až říjen 2022)
- zahájení činnosti a činnost na základních školách (říjen 2022 až červen 2024)
- monitorovací zprávy únor 2023, červenec 2023, únor 2024, červenec 2024 (uspořádání konferencí)
- předpokládaná příprava pokračování projektu se zapojením dalších škol, studentů ze všech regionů ČR (červenec až srpen 2024)

- projekt bude otevřený, a pokud se již během jeho realizace objeví další střední školy a další základní školy se zájmem se zapojit, může být o ně rozšířen (je možné implementovat i individuálně studenty z dalších středních škol do projektu)

Financování projektu

Financování projektu může být z několika zdrojů. Níže je popsáno, kde je možné pro jeho realizaci získat prostředky, případně tyto možnosti vhodně kombinovat. Jako ideální se mi jeví využít prostředky, které má k dispozici Národní pedagogický institut (NPI) v rámci implementace RVP IT.

- NPI má přidělené prostředky na implementaci RVP IT do škol, součástí je i podpora učitelům na školách
- MŠMT může vypsát nový projekt a zajistit mu financování
- školy mají možnost využít Šablony, ze kterých mohou financovat tandemovou výuku
- školy mají omezené prostředky na dohody o provedení práce
- prostředky na realizaci může poskytnout zřizovatel
- financování se dá kombinovat, proškolení studentů a řízení projektu může být financováno z ústředních zdrojů (MŠMT, NPI), tandemovou výuku mohou zaplatit školy ze svých zdrojů (grantových či vlastních)
- za ideální bych v této fázi pilotního projektu viděl financování celého projektu ze státních zdrojů, neboť je nebezpečí, že některé školy nebudou mít k dispozici potřebné finance a tím pádem se nebudou moci do projektu zapojit
- studenti poskytující podporu mohou být průběžně financováni ze zdrojů NPI, když budou zařazeni mezi odborníky IT poskytující podporu, mohou s nimi být uzavřeny dohody o provedení práce či dohody o provedení pracovní činnosti; stejně tak může být financováno jejich proškolení a uspořádání konferencí, řízení projektu
- je také možné vyčlenit určitý obnos prostředků, který bude poskytnut Smíchovské SPŠ a gymnáziu a ta zajistí realizaci projektu a jeho vyúčtování

Vybrání škol a studentů zapojených do projektů

Pro pilotní projekt bude na začátek projektu vybráno deset základních škol, které o projekt projeví zájem a budou garantovat, že se do projektu na jejich škole zapojí minimálně pět učitelů.

Bude na začátku projektu zapojeno minimálně třicet studentů Smíchovské SPŠ a gymnázia, kteří se stanou lektory, mentory, technickou podporou.

ZDŮVODNĚNÍ REALIZACE PROJEKTU

Stav základního školství v oblasti implementace IT

Dle dlouhodobých statistik chybí v některých aprobacích učitelé a tento stav se v dohledné době nezmění. Zároveň učitelé postrádají mnohdy i základní dovednosti v oblasti implementace informačních technologií do výuky, a to jak učitelé všeobecných, tak odborných předmětů. Během pandemie Covid-19 se

mnozí učitelé naučili základy ovládání zařízení IT, ale stále hledají jejich vhodné využití ve výuce a vhodný obsah tohoto využití.

Stále převládá výuka ovládání různých zařízení a programů, ale přitom je potřeba, aby se učitelé naučili využívat danou techniku a programy, a pak to samé naučili žáky a studenty.

Výuku informatiky na základních školách často realizují učitelé, kteří ji mají jako doplnění úvazku jiné aprobace či kteří jsou vzděláni v oblasti informatiky nedostatečně a mnohdy s důrazem na Office balíček, tedy vyučují používání programů Word, Excel či PowerPoint. A opět je třeba dát důraz na slovo používání (ovládání), ačkoli je třeba učit využívání daných programů v reálném světě.

Nová výuka informatiky a zároveň požadavek implementace IT do výuky všech předmětů naráží na dovednosti současných a mnohdy bohužel i nastupujících učitelů. Pokud jdou ti na školení, cestou zpět z něj polovinu z toho zapomenou, a když se pokusí ve třídě realizovat obsah školení, přicházejí problémy, které ne vždy dokáží vyřešit. To může vzbudit posměch žáků či studentů a zároveň vede k dalšímu znejistění učitelů a jejich neochotě IT ve výuce využívat.

Není dostatek odborníků na tandemovou výuku

Nedostatek odborníků v oblasti IT trápí veškeré subjekty, včetně státních a regionálních organizací, soukromých firem. Tento stav se nebude v nejbližší době měnit k lepšímu, pokud se situace nebude zhoršovat. Mnohé subjekty jdou cestou zaměstnávání nejen vysokoškolských, ale už i středoškolských studentů, a to i těch, kteří jsou teprve v druhém či prvním ročníku střední školy. Mnozí studenti jsou totiž již v šestnácti letech zdatní v některých oblastech IT a také mají jiné myšlení, což rovněž některé firmy využívají.

Proto je nemožné, aby do škol přicházeli odborníci na IT ve vyšším množství. Přitom je ale značné množství středoškolských studentů, kteří většinou díky samostudiu či neformálnímu studiu mají dobré znalosti a dovednosti v oblasti IT. Proto se jeví jako velmi výhodné jich využít pro technickou podporu učitelů na základních školách.

Pokud středoškolský student bude v rámci tandemové výuky tuto technickou podporu poskytovat, i on tím získá významné kompetence, které mu klasická výuka neposkytuje. Bude se zdokonalovat v komunikaci, ve schopnosti argumentovat, formulovat své názory, ale zdokonalovat se bude i v odborných kompetencích, neboť doklad, že dotyčnou látku opravdu zvládáte, prokáže až skutečnost, že ji umíte vysvětlit jiným.

Přidanou hodnotou celého projektu může být i fakt, že výuka začne mladé lidi bavit a ti v tom budou pokračovat, ať již při studiu na vysoké škole či po jejím dokončení. Někteří dokonce díky tomu mohou zvolit cestu pedagogickou, kombinovanou například s vlastním podnikáním či prací na částečný úvazek v různých projektech či korporátních uskupeních.

Další přidanou hodnotou je fakt, že pokud bude student chodit do výuky na základní školy, bude si muset sám doplnit výuku na své škole, což ho bude učit hned několika dovednostem. Tedy naučí se učit (učit se nové věci na základě již získaných znalostí a dovedností), pracovat s prioritami a časem, přebírat zodpovědnost za své vzdělávání, řídit si svůj čas s ohledem na stanovené priority.

Proč není pro mnohé pedagogické povolání atraktivní a jak to změnit

V dávné i nedávné minulosti se člověk vzdělával tak, aby dokázal celý život pracovat v jisté oblasti, někdy i na určité pracovní pozici. V současné době tomu tak již není, různé výzkumy poukazují na fakt, že až 60% současných žáků prvního stupně bude pracovat na pozicích, které ještě neexistují a tyto pozice za svůj produktivní život několikrát změní.

Představa mladých lidí, že by se „vyučili“ na učitele a celý život pak nedělali nic jiného, není dle mého moc atraktivní. Na druhé straně mám zkušenost, že mnohé studenty baví učit jiné, zároveň ale mají své sny, které chtějí realizovat.

Celý systém je třeba předělat tak, aby učitelé mohli do systému vstupovat a zase z něj vystupovat, aby mohli učit na částečný úvazek a přitom se věnovat jiné práci či své živnosti nebo podnikání. Což bude mít i významný efekt, že mohou do své práce přinášet zkušenosti z praxe, z reálného života, které současným učitelům většinou chybí. Učitelé žijí v bublině, odtržené od reality, proto také často vyučují znalosti a dovednosti, které se nedají v reálném životě využít.

Doplňování pedagogického minima je často velmi neatraktivní, odtržené od reality, kdy se adepti dozvídají nepotřebné informace a těm skutečně potřebným není věnován dostatečný prostor. Učitel nemá být chemik či historik, ale učitel chemie, učitel historie. Dobrý učitel se nepozná podle toho, že svým žákům či studentům někdy i nevybíravými způsoby „natluče“ do hlavy encyklopedické znalosti, ale že v nich probudí zájem o svůj předmět.

Pokud se mladí lidé zapojí do systému vzdělávání, mohou odhalit jeho nepochybné kouzlo a mohou třeba i na částečný úvazek v systému školství setrvat, či se do něj vrátit později, či dokonce si dráhu učitele vybrat. Zároveň pochopí i obtížnost někomu něco naučit, pochopí obtížnost učitelské profese a začnou mít sami větší úctu ke svým učitelům.

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE ZE SMÍCHOVSKÉ SPŠ A GYMNÁZIA

Na škole, kde jsem od 1. listopadu 2002 ředitelem, se snažíme již delší čas realizovat některé mé nápady, které jsou obsažené v popisu tohoto projektu, ale mnohdy jdeme i dále. Níže se pokouším popsat získané zkušenosti, příklady dobré praxe, které účelnost a správnost tohoto projektu dokladují. Zároveň jsou i důkazem, že jsme schopni tento projekt realizovat a ukázat i ostatním cestu, po které se mohou vydat.

Dovednost umění se učit, formální a neformální studium, samostudium

Mnoho našich studentů má již zažitý způsob, kdy se dokáží učit nové věci na základě již získaných znalostí a dovedností, což prokazují především v oblasti IT, ale nejen v ní. Mnozí se tak učí již od svých dvanácti let, pročež mají dobré znalosti a dovednosti v oblasti IT, které však nezískali v rámci formálního vzdělávání.

Ač se to mnohým nemusí líbit, v oblasti IT již formální vzdělávání má minoritní podíl na vzdělanosti mladé generace. Je to dáno jak nedostatečnou výukou, nedostatkem učitelů na oblasti IT či neexistujícími učiteli na takové oblasti, jako jsou virtuální a rozšířená realita, internet věcí, vývoj počítačových her, 3D tisk, robotika, kybernetická bezpečnost. A je více než pravděpodobné, že se to i v delším časovém horizontu nezmění, neboť pokud by se i začali tací odborníci vychovávat, budou k dispozici až za mnoho let, a to přitom ještě ani nic takového na stole nyní není.

Mnoho našich studentů využívá dovednosti umět se učit i v tom, že požádají o zařazení do ředitelského Programu pro podporu talentovaných a aktivních studentů, pročež se na ně nevztahuje povinnost 75% docházky do prezenční výuky a oni si látku doplňují sami, přičemž jsou povinni aktivně komunikovat s učiteli. Ti pak mají povinnost jim umožnit dopsat si testy, vyzkoušet je. Studenti zařazení do tohoto programu jsou vrcholoví sportovci, studenti podnikající, pracující na částečný úvazek v oboru či jsou zapojeni do velkých projektů školy, což u všech nutně znamená nižší návštěvu prezenční výuky. Z mnoha let realizace tohoto programu vyplývá, že tito studenti nemají problém s klasifikací či maturitou, dokáží se připravit tak, aby systémem školství úspěšně procházeli, někdy až s překvapivě vynikajícími hodnoceními. Během distanční

výuky v době Covid-19 se takto nastavení studenti dle svých slov naučili mnohem více, než během prezenční výuky, neboť ušetřeného času běžnými prodlevami spojenými s prezenční výukou (dojíždění, zápis do třídní knihy, zkoušení, opakování výkladu pomalejším jedincům a podobně) využili ke svému vzdělávání v oblastech, kde mají talent a zájem.

Ve školním roce 2021/2022 se naše škola zapojila do kombinované výuky a to celým prvním ročníkem, kdy studenti v pondělí dostávali od učitelů zadání pro samostudium a další čtyři dny pak probíhala prezenční výuka. Ve školním roce 2022/2023 se tento projekt bude týkat prvního a druhého ročníku.

Studenti učí studenty či žáky

Vrstevnické učení je u nás rovněž rozšířené. Není výjimkou, kdy studenti připraví a vedou semináře pro své kolegy z oblasti, kde jsou silní. Pokud je o jejich seminář zájem, dotyčný získává i odměnu za svou činnost v podobě dohody o provedení práce.

Studenti i v rámci Studentských či Maturitních projektů (celoroční práce ve třetím respektive čtvrtém ročníku) připravují workshopy pro žáky základních škol a ty s nimi poté realizují. Jde nejen o oblasti IT, ale i v rámci Laboratoře fyziky. Hned celá skupina studentů má projekt u vyučujících fyziky a tudíž se v jistý čas sami stávají vyučujícími fyziky.

Studenti připravují semináře, kempy či letní školy pro své kolegy či žáky základních škol, nejpopulárnější jsou HackDays (kybernetická bezpečnost) a CodeDays (programování, vývoj počítačových her). Studenti pilotního oboru kybernetická bezpečnost letos udělali pro uchazeče o studium celkem devět jednodenních kempů, kde je připravovali na přijímací řízení (testy z kybernetické bezpečnosti, osobní pohovory), přičemž lektory byli studenti třetího, druhého i prvního ročníku. O těchto letních prázdninách studenti připraví a povedou dvě letní školy, Letní škola vývoje počítačových her (CodeDays) a Letní škola kybernetické bezpečnosti (HackDays), ale aktivně zapojeni budou i do dalších letních škol (Letní škola mediální tvorby, Letní škola IT).

Studenti chodí přednášet na základní školy na různá témata, jako je kybernetická bezpečnost, 3D tisk, programování. Na některých školách vedou kroužky, jsou lektory v Domech dětí a mládeže, jsou lektory v neziskových organizacích zabývajících se neformálním vzděláváním v oblasti IT.

Studenti učí studenty i ze zahraničí, jen letos na jaře naši studenti učili své kolegy z Polska, Slovenska a Turecka, kteří na naší škole byli na studijní stáži v programu Erasmus+. Zajistili tak například výuku kybernetické bezpečnosti, programování, 3D tisku.

Naši studenti letos v červnu v Táboře vyučovali nadané žáky z Jihočeského kraje a to v oblasti dronů, programování či kybernetické bezpečnosti.

Studenti učí učitele

Já sám nejsem IT odborník, ale manažer. Pokud mám nějaký problém s telefonem či počítačem, někdy se obracím na IT oddělení, ale často si „odchytnu“ někoho ze studentů a ten mi poskytne technickou podporu. Často požádám studenty, aby mi vysvětlili daný technický problém, aby mě zasvětili do základů nových poznatků, které chtějí využít pro své projekty, pro školní projekty.

Naši studenti jsou však i zapojeni do výuky učitelů z Česka i ze zahraničí, což se dělo již před pandemií Covid-19 a nyní se obnovuje. Mnohdy dokáží svým elánem učitele tak „vybláznit“, že ti zapomenou, že jsou vyhořelí a „hrají“ si s roboty, 3D tiskem, virtuální realitou.

Naši studenti letos vedli workshopy pro učitele v rámci konference „Počítače do škol“ v Novém městě na Moravě, učili učitele, jak si v systému Unity vytvořit model, který pak mohou různým způsobem využít ve výuce.

Student prvního ročníku uskutečnil přednášky pro žáky základní školy z oblasti 3D tisku, vzápětí byl požádán paní učitelkou, aby jí pomohl připravit obsah výuky s využitím této technologie.

Zapojení absolventů do chodu školy i do výuky

Ve školním roce 2021/2022 bylo do chodu naší školy aktivně zapojeno 70 absolventů, z nichž 32 vyučovalo, v drtivé většině na částečný úvazek. Což znamenalo, že jsem měl přes 40% učitelů ve věku od 19 do 25 let. Absolventi byli zároveň konzultanty Studentských a Maturitních projektů. Rovněž jsou vedoucími i členy IT oddělení, PR oddělení či Projektového oddělení. Absolventi vytvořili a vedou Coworkingové centrum při naší škole s Event Space, Maker Space a Inkubátorem Start-upů, vedou vlastní Mediální dům Preslova, projekt Next Zone, kde se propojují s podnikavými lidmi z celé Evropy. Při škole nyní působí 15 Start-upů. Absolventi vytvořili a vedou Laboratoř virtuální a rozšířené reality, Kybernetický polygon, Laboratoř 3D tisku, Laboratoř internetu věcí. Někdy s tím začali již jako studenti, např. tři sedmnáctiletí studenti třetího ročníku vybudovali Mediální studio, v současnosti se skupina studentů především druhého ročníků významně podílí na vzniku Laboratoře umělé inteligence. Je předpoklad, že někdo z nich ji pak povede i jako absolvent.

Výuku těch nejmodernějších oblastí IT můžeme na naší škole realizovat jen díky tomu, že u nás vyučují naši vlastní absolventi. Svým způsobem můžeme říci, že si své učitele vychováme sami. Respektive je vychovávají naši dřívější absolventi.

Znalosti a dovednosti, které tito absolventi mají, se však většinou nenaucili v naší škole, ale získali díky samostudiu a práci na projektech, ze svého podnikání. Škola jim ze znalostí a dovedností poskytla cca 20 až 30%, ukázala jim však směr, podnítila jejich vnitřní motivaci se vzdělávat a dala příležitost se individuálně rozvíjet. A oni se teď snaží to samé poskytnout svým následovníkům.

Absolventi jsou i skvělou motivací pro současné studenty, např. letos měly velký úspěch besedy s absolventy, kteří studují v zahraničí (doktorand na TU Mnichov, dva studenti vývoje počítačových her na universitě v Bredě, student umělé inteligence na TU Mnichov). Motivací jsou i absolventi, kteří mají své Start-upy, v nichž i někteří studenti mohou pracovat.

Typický absolvent, který na naší škole působí, je zároveň studentem vysoké školy, má svou živnost či firmu (nebo je jejím podílníkem) a k tomu pracuje v naší škole na částečný úvazek, někdy ale i pracuje pro soukromé subjekty či státní sektor.

Po udání (za svou kariéru ředitele jsem byl 39x udán, udání se prokázala jako neopodstatněná) prověřovala výuku absolventů ČŠI, která konstatovala, že výuka je na kvalitní úrovni bez ohledu na délku praxe vyučujících. Mimo záznam pak konstatovala, že absolventi mají ve třídách patřičnou autoritu nikoli proto, že jsou o rok či pár let starší, ale protože studenti vědí, že něco umí a chtějí se to také naučit.

Studenti učí studenty

Systém, kdy středoškolské studenty učí absolventi, respektive vysokoškolští studenti, nazval jeden z mých kolegů ředitelů „Udržitelný rozvoj podle Radka Šablíka“, což se stalo někdy vysmívaným způsobem vzdělávání studentů na naší škole od dalších kolegů ředitelů, kteří šli cestou zaměstnávání důchodců. Letos při StreTech 2022 (výstava středoškolských prací na ČVUT) však dva z těchto kolegů žádali rektora ČVUT a přítomné děkany, aby jim pomohli sehnat vysokoškolské studenty, kteří na jejich školách budou učit. Jaký to obrat...

Já se sám již mnoho let snažím přesvědčit představitele vysokých škol, že by měli zakomponovat do systému vzdělávání na svých školách pobídku pro působení svých vysokoškolských studentů na středních školách. Tam mohou ti působit nejen v roli učitelů, ale též konzultantů projektů. Tím se i oni budou učit novým dovednostem (kompetencím), které pak využijí ve svém reálném životě, a to nejen profesním.

Základ však může být položený již ve vrstevnickém učení, ale též zapojením středoškolských studentů do výuky na základních školách, a to nejen v oblasti neformálního vzdělávání.

Není třeba se bát absence studentů v klasické výuce

Celoživotní vzdělávání je již nyní nutnost a jeho význam bude nadále vzrůstat. My jakožto představitelé formálního vzdělávání na toto musíme své studenty připravit. Což nedocílíme tím, že je budeme držet v lavicích a nutit, aby nám „papouškovali“ námi předané informace, mnohdy nepotřebné či zastaralé, ale tím, že je z těch lavic zvedneme a vyženeme do reálného života. Mnozí si stále neuvědomují, že vzdělávání není jen o předávání informací ve škole, kdy již dávno škola není pro mladé lidi hlavním zdrojem informací, ale vzdělávání je i to, co konají studenti mimo formální vzdělávání, tedy samostudium, práce na projektech, účasti na stážích, neformální vzděláváním, ale též výuka jiných.

Pokud studenty naučíme se učit a pokud je naučíme myslet, kriticky, inforaticky, logicky, nemusíme se bát, že se sami nenaučí potřebné znalosti, aby prošli systémem formálního vzdělávání, systémem maturit. Pokud jim poskytneme prostor pro komplexní osobní rozvoj a na rozvoj jejich talentu, naopak jim dáme do života mnohem více, než bychom dali „klasickou“ výukou.

Největšími problémy „klasické“ výuky je chybějící práce s chybou, kdy za ni trestáme a vedeme mladé lidi k pasivitě, a pak vcelku neúspěšná většinová snaha o rozvoj slabých stránek žáků a studentů, kdy se ti většinu času věnují tomu, co jim nejde, na co nemají talent, pročez svůj talent nerozvíjejí, neboť na to jednak nemají čas a za druhé jsou v tom přece dobří. A tak i oni zůstávají po skončení daného stupně formálního vzdělávání ve svém talentu průměrní, byť hodnocení výborně. Učíme všechny všechno na průměr a tak i student se samými jedničkami má většinou průměrné znalosti a dovednosti.

A to již pomíjím fakt, že pokud si tyto znalosti uložil student pouze do krátkodobé paměti, jak se opět většinou děje, tak si z nich záhy pamatuje cca 5 až 15%, což je děsivá efektivita výuky, děsivá efektivita využití času, který věnoval studiu.

Přítom pokud dáme studentům prostor se individuálně rozvíjet, pokud se s nimi dohodneme na pravidlech hry, mohou solidně prospívat v rámci formálního vzdělávání i na sobě pracovat a rozvíjet potřebné kompetence, které se buď skoro, nebo vůbec v rámci formálního vzdělávání neučí. Není se tedy třeba bát, že by studenti nezvládli maturitu, protože zameškají nějakou výuku ve škole. Pokud jsou dobře připraveni, tak ji i tak zvládnou.

Příkladem může být opět letošní maturita na naší škole, kde ze 153 maturantů jich uspělo 151, pouze dva nezvládli didaktický test z českého jazyka. A ani jeden z nich nepatřil k aktivním studentům. Další doklad pro mé tvrzení může být ten, že více než 42% letošních absolventů maturovalo s vyznamenáním. Mnozí z nich přitom pracovali v oboru, na školních projektech, podnikali. Mnozí z nich na prezenční výuce často chyběli, někteří i více než 50%. Kvůli vnitřní motivaci se vzdělávat, kvůli umění se učit, kvůli umění pracovat s prioritami a časem zkoušky z dospělosti zvládli i tak velmi dobře.

PŘÍLOHA 4

Poznámka k textu níže:

- text je vyjádřením mých priorit jako pedagogického lídra Smíchovské SPŠ a gymnázia, obdrželi ho na podzim roku 2021 všichni učitelé i studenti
- mnohé tyto principy je možné využít i pro výuku na základních školách

JAK VZDĚLÁVAT EFEKTIVNĚ

Ing. Radko Sáblik, ředitel Smíchovské SPŠ a gymnázia

Níže jsou naznačeny principy vzdělávání, které jako pedagogický lídr prosazují a budu prosazovat na naší škole. O jejich vhodnosti budu přesvědčovat učitele i studenty, snažit se je prosadit pomocí vnější i vnitřní motivace učitelů i studentů.

Níže v textu popisuji, jak chci, aby vzdělávání vypadalo na Smíchovské SPŠ a gymnáziu. Přitom chápu, že se nemusí líbit některým učitelům a některým studentům. Některým jen proto, že musí vystoupit ze své komfortní zóny a změnit svůj styl práce či studia. Přesto je o to žádám, dávám jim určitý čas, budu se je snažit motivovat.

Někteří jsou však natolik zásadově ukotveni v systému vzdělávání z předchozí doby, že nejsou ochotní přijmout nevratné změny ve společnosti. Dokonce jsou vnitřně přesvědčeni, že mnou naznačené principy jsou špatné či nevhodné. To je též legitimní a já jejich názor respektuji. Ale také je zároveň žádám, aby opravdu vážně přemýšleli nad změnou místa svého působení. Je opravdu mnoho jiných škol, kde tradiční konzervativní vzdělávání praktikují a asi i ještě dlouho praktikovat budou. Tam se jistě budou cítit komfortněji, šťastněji, tam pro ně bude jejich práce či studium příjemnější.

To není nic osobního, to není nic špatného. Ne každý učitel chce být učitelem kreativním, experimentujícím, hledajícím nové cesty. Ne každý student chce přebírat za své vzdělávání zodpovědnost. Neříká to nic o tom, že by byli špatní, pouze mají jiné priority, jiné vrozené schopnosti, jinou životní filosofii. Změna místa působení není nic neobvyklého a hledat si zaměstnání a školu tak, aby vyhovovala mému naturelu, je naprosto legitimní. A dokonce i žádoucí.

Do práce i do školy bychom se měli těšit. Nebo alespoň tam nechodit s tím, že jsme předem otráveni, negativně naladěni, neboť nejsme vnitřně smířeni s tím, co máme konat. Pozitivní nálada nám dává energii, negativní nám přináší frustraci, depresi.

Jako ředitel školy mám zájem na spolupráci se všemi učiteli i všemi studenty. Jako pedagogický lídr mám však za povinnost stanovit vizi školy, která navíc u kulatých stolů byla mnohokrát prodiskutována s učiteli, absolventy a studenty, a tu také v rámci mých kompetencí prosazovat. Také ji různě vylepšovat, podle zpětné vazby, na základě získaných zkušeností, diskusí u dalších kulatých stolů. Chápu, že nemusí být moje vize vzdělávání, mimochodem výrazně obsažená ve Strategii 2030+, komfortní pro všechny, a pak je pro ně zcela legitimní se zamyslet nad svým dalším působením na naší škole.

Jak vzdělávat efektivně? Jak co nejlépe využít čas, který tráví studenti s učitelem? Jak využít co nejlépe čas, který tráví student tak zvaným učením, bohužel mnohdy pouhým šprtáním se nijak neukotvených a z kontextu vytržených informací? Jak dosáhnout toho,

aby si student informace zapamatoval trvale? Jak využít současné znalosti o fungování lidského mozku ve prospěch vzdělávání?

Odpovědi na tyto otázky hledají protagonisté vzdělávacích systémů po celém světě. S přibývajícými průzkumy a studii se totiž ukazuje, že efektivita vzdělávání je až hrozivě nízká. Pojďme si tedy probrat zásadní fakta a pokusit se alespoň naznačit, jak čas trávený „učením“ více zefektivnit.

Zabývám se středoškolským studiem na naší škole, ale ty samé principy platí i pro školství střední obecně, a také pro školství základní, kde je to ještě více důležité, neboť tam se klíčově formuje osobnost jedince, formují se jeho návyky, jeho dovednosti.

Krátkodobá a dlouhodobá paměť

Opravdu velmi zjednodušeně pro systém vzdělávání, naše paměť využívá dvě základní kategorie. Tou první je paměť krátkodobá, kam si ukládáme každodenní podněty, a kam si ukládáme i informace, které jsme se „naučili“. Tam setrvávají určitý čas, než je mozek vyhodnotí buď jako podstatné či nepodstatné. Ty nepodstatné velmi rychle „odstraní“, aby byl prostor na nové, ty důležité si uloží do dlouhodobé paměti, odkud je můžeme později vyvolat a využít. Ty „ztracené“ informace z krátkodobé paměti již obnovit nejde, respektive se je musíme znovu „našprtat“.

Pokud si tedy něco uložíme pouze do krátkodobé paměti v prvním ročníku, je téměř stoprocentní jistota, že v ročníku čtvrtém, třeba před maturitou, tam již tyto informace nejsou a musíme se je učit znovu. Nikoli tedy opakovat učivo z prvního ročníku, nýbrž se ho našprtat znovu. A pokud zůstane opět jen v krátkodobé paměti, krátce po maturitě zase zmizí, a tentokrát nadobro.

Kompetence znamená, jaké má v dané oblasti student znalosti a dovednosti.

Pokud chceme efektivně vzdělávat, musíme nalézt vhodný poměr mezi znalostmi a dovednostmi. Bohužel dovednosti se velmi obtížně testují, někdy je to téměř nemožné, a tak se soustředíme na znalosti, a bohužel často jen krátkodobé. Ovšem znalost, kterou neumíme účelně využít, chybí nám tedy dovednost využít tuto znalosti v praxi, nám je tak říkajíc k ničemu.

Pokud s informací nepracuji aktivně alespoň šestkrát, tak se uloží jen do krátkodobé paměti. Po velmi krátké době po ukončení daného stupně vzdělávání (první stupeň, druhý stupeň základní školy, střední škola) si pamatujeme 5% až 15% toho, co jsme se učili.

Co z těchto faktů vyplývá? I pokud bychom vzali horní hranici 15%, je vlastně naše „klasické“ vzdělávání přehlídkou naprosto ztraceného času. Pokud bychom totiž chtěli procvičovat paměť, pak je daleko účelnější dát studentům za úkol se naučit třeba báseň, a při její recitaci je učit přednesu, gestikulaci, práci s intonací hlasu a podobně.

Tento fakt tušili i naši předkové, bez vědeckých studií a analýz, a proto se objevilo rčení „Opakování matka moudrosti.“ Bohužel tím, že se snažíme studentům předat co nejvíce informací, bez kterých se „neobejdou“, dle našeho subjektivního pocitu vyvěrajícího z naší názorové bubliny, nezbyvá skoro žádný čas na opakování, procvičování a aplikování. Tedy aktivní práci s danou informací, aby si ji mozek provázal s dalšími poznatky, aby ji ukotvil a převedl do dlouhodobé paměti.

Škrtněme 50% obsahu a ten zbytek opakujme, procvičujme a aplikujme.

Tento můj výrok do médií během mé práce na vizi českého školství pod názvem Strategie 2030+ vzbudil kromě očekávané mediální pozornosti i značnou vlnu nesouhlasu a někdy až nenávistných reakcí.

Jenže pokud chceme, abychom zvýšili efektivitu vzdělávání, nic jiného nám nezbyvá. Musíme opravdu zajistit, aby si studenti ze střední školy odnášeli hutný základ, na kterém budou moci dále stavět, nikoli horu neukotvených informací, které brzo zapomenou.

Doporučuji všem učitelům všech předmětů, aby se zeptali svých kolegů z jiných předmětů, co opravdu využívají z dané oblasti. A aby se všichni pedagogové zamysleli, co oni sami využívají z předmětů svých kolegů. Jen tak dokážou vybrat podstatné učivo a to se studenty nejen probírat, ale také je naučit – tím, že je se studenty budou opakovat, procvičovat a aplikovat.

Každý student má jiné schopnosti učení, jiný talent, jinou představivost, jiné chápání abstraktních pojmů. V praxi budou studenti nuceni pracovat v týmech, případně dané týmy vést.

Jak naplnit tyto dva předpoklady k budoucímu úspěchu? Vnést do výuky individualizaci a kooperaci. To se nevyklučuje, naopak. Když učíme všechny všechno stejně, tak se někteří jedinci nudí a ztrácí drahocenný čas, jiní nestíhají a zažívají pocit zmaru a deprese. V jiném předmětu to přitom může být obráceně.

Abychom tento princip vzdělávání mohli realizovat, opět k tomu musíme mít prostor. Pokud v předkládání hory faktů studentům pádíme zběsilým tempem, nezbyvá nám čas na nic jiného a konáme vlastně zcela zbytečnou práci, neboť se sice studenti předložená fakta krátkodobě „naučí“, ale dlouhodobý efekt je nulový.

Pokud jim to řekneš, zapomenou to. Pokud jim to ukážeš, možná si to zapamatují. Pokud je do toho zapojíš, získají novou dovednost.

Tento citát Jana Amose Komenského de facto naznačuje, jak dosáhnout vysoké efektivity vzdělávání. A naopak poukazuje na to, co již nyní máme vědecky prokázané. Je na kreativě učitele, nakolik do svého způsobu výuky dokáže zabudovat ono zapojení studentů do výuky, kde studenti budou aktivním prvkem, nikoli jen přijímačem informací.

Takový způsob výuky je pro učitele náročný, ale je také náročný pro studenty, proto bohužel obě sociální skupiny často „hrají hru na učení“, kdy učitel předloží fakta, studenti se je našprtají, dostanou z testu hezkou známku. Pak si k danému tématu napíší „splněno“ a jedou dál. Výsledkem jsou pak samí jedničkáři, co si z prvního ročníku nic nepamatují, ale před maturitou se vše „naučí“ znovu a podruhé se s učiteli radují z krásné známky.

Naučme studenty se učit, tedy umění se učit nové věci na základě již získaných znalostí a dovedností. Naučme studenty myslet, kriticky, informaticky, logicky.

V těchto dvou větách tkví podstata efektivního vzdělávání, podstata vzdělávání pro 21. století, pro reálný osobní, společenský a profesní život. Pokud má být absolvent systému formálního vzdělávání úspěšný, bude se muset celý život vzdělávat (celoživotní vzdělávání), a škola ho to musí naučit. Pokud má být úspěšný, bude muset myslet, mít dovednost analyzovat problémy, hledat neotřelá řešení, vybrat vhodnou variantu řešení a tu realizovat. Přitom odlišovat podstatné informace od těch méně podstatných, od informací zavádějících až nepravdivých.

Poločas rozpadu dovedností a znalostí je cca 5 let. Čas, kdy mění lidé ve vyspělých ekonomikách své pracovní pozice, je 5 let. Pokud připravujeme studenta na konkrétní pracovní pozici, pácháme na něm zločin.

Poslední věta představuje další můj kontraverzní výrok v souvislosti s přípravou Strategie 2030+, který rovněž vzbudil emoce u lidí, kteří odmítají přijmout reálný stav společnosti, reálný stav technologické úrovně a pracovního trhu. Nejde o to, že by se student neměl připravovat na konkrétní obor, a v rámci například výběrového volitelného

předmětu rozvíjet určitou oblast dané tematiky (u nás například vývoj počítačových her, vývoj webových aplikací, technologie chytrých domů a měst apod.), ale neměl by být do hloubky vzděláván pro současnou existující pracovní pozici, která buď brzo změni svůj obsah či možná v poměrně krátkodobém horizontu dokonce zanikne.

Škola hrou. Průnik gamifikace do vzdělávání. Využívání moderních technologií pro vyšší míru efektivity vzdělávacího procesu, pro jeho větší názornost, pro pochopení učiva, pro atraktivnost výuky.

Školu hrou již propagoval Jan Amos Komenský. Ten také po nocích kreslil pro své žáky obrázky, aby „jim to ukázal“. Dnešní pedagog má možnosti, o jaké se „učiteli národů“ ani nesnilo, přesto je často vůbec nevyužívá.

Použití prezentací neznamena využití moderní technologie ve výuce, to jen znamená, že učitel má všeobecnou znalost využívat elektronické prezentace. Připomínám všeobecnou znalost, do které patří také využití vhodného programu na psaní textů či vytváření tabulek apod. To není informatika, to není vhodné využívání moderních technologií ve výuce.

V soukromém sektoru již přišli na to, že zážitkové vzdělávání má vyšší míru efektivity než „klasika“, kdy autor něco odpřednáší a „ukáže“. Hry nemusí být jen počítačové, mohou mít mnoho podob. Klíčové je, že se věci učí v souvislostech, neukládají se do paměti samostatně. Metoda hraji si, hraji si, učím se, učím se, nevím o tom, je rozhodně efektivnější, než styl, který bohužel na mnohých školách všech stupňů přetrvává.

A opět, abychom takto mohli vyučovat, potřebujeme k tomu čas. Ten časový prostor si prostě musíme dokázat vytvořit, pokud nechceme mrhat časem svým i našich studentů.

Co se týká zvýšení názornosti výuky, nepotřebujeme k tomu nic, než mít aplikaci a využít chytrý mobilní telefon studenta, který bude nejspíš výkonnějším počítačem, než ten, který vynesl první vesmírnou loď do kosmu. Pomocí rozšířené reality si může student cokoli ve 3D promítnout na lavici či stůl před sebou, na zem vedle sebe. Může tak před sebou mít prostorovou konstrukci z matematiky, vidět za chodu stroj ve fyzice, hledět na pochodující legie v dějepise, sledovat vnitřní orgány v biologii a tak bych mohl pokračovat. S těmi 3D projekcemi může i interaktivně pracovat, takže když změní parametr, bude křivka s menšími amplitudami, jehlan nižší, pohyb po nakloněné rovině se zpomalí, otáčky stroje se zvýší.

Tak zvaná AR výuka, tedy výuka pomocí rozšířené reality a mobilního telefonu, se mi jeví jako vhodnější pro současnou dobu, než tak zvaná VR výuka, kdy si nasadím brýle na virtuální realitu a ocitám se v jakémkoli dopředu vymodelovaném světě, v jakémkoli prostředí, uprostřed konstrukce, uvnitř děje, v jiné době apod. K tomu potřebuji vybavení, k AR výuce stačí mobily studentů. A pro těch pár, co nebudou mít tak výkonný mobil, může škola mít zařízení k propůjčení. Jsem si jist, že třeba na naší střední škole půjde o výjimky.

Je nutné vzdělávat studenty tak, aby mohli po skončení střední školy studovat jakoukoli vysokou školu u nás i v zahraničí, aby mohli třeba i formou brigády pracovat pro zaměstnavatele, aby si mohli založit živnost či firmu a sami poskytovat práci jiným. Mnozí umí tyto věci skloubit, příklady vidíme i na naší škole, kdy u nás absolventi učí, zároveň studují vysokou školu a k tomu podnikají.

Je třeba, aby studenti přestali být většinou vzděláváni jako budoucí „vykořisťovaní“ zaměstnanci, ale byli motivováni k tomu, že budou mít touhu založit svou živnost, firmu. S tím souvisí mnohé měkké kompetence, které k tomu potřebují, ale i znalosti z této oblasti. Tomu se musí přizpůsobit i obsah výuky nejen v předmětech Prezentační dovednosti, Výchova k podnikání, Odborných seminářů (u nás ve škole), ale i v předmětu Ekonomie. Motivovat je k tomu musí ale i všichni učitelé všech předmětů.

Rámcový vzdělávací program (RVP) nám jen říká, jaké kompetence, tedy znalosti a dovednosti, má student dosáhnout. Neříká nám, v jakém ročníku a v jakém předmětu se tak má stát. Neříká nám už vůbec, jakou metodou toho dosáhnout. A učivo v RVP je pouze doporučené, nikoli povinné. RVP umožňuje učit v souvislostech, nemusíme mít předměty matematika, fyzika, elektrotechnika, biologie, chemie, můžeme mít předmět Přírodní vědy. Stejně platí u humanitních předmětů.

Pokud některý ředitel či učitel říká, že musí čekat na revizi RVP, tak nám jinými slovy sděluje toto: „Nechci nic měnit, nechci se nad obsahem svého předmětu zamýšlet.“ Již teď lze mnohé změnit a naprosto legálně zabudovat do výuky mnou výše i níže naznačené metody a principy. Pozměnit poměr tak zvaných tvrdých kompetencí, rozuměj znalostí, a tak zvaných měkkých kompetencí, rozuměj dovedností. Snížit obsah na jádrové učivo, to poskytnout všem, a na rozšiřující učivo, které bude reagovat na zájem a talent studentů, a to realizovat v rámci individualizace výuky či pomocí výběrových volitelných předmětů, seminářů. Také učit měkké kompetence pomocí kooperace ve výuce, tedy využívání krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých (semestrálních či ročníkových) projektů. Učitelé mohou směle vyučovat v souvislostech, pokud to ovšem v tuto chvíli dovedou, což ale není chyba učitelů, ale systému školství.

Zde musí přijít samostatné vzdělávání, neboť dříve narození učitelé na takový způsob výuky nebyli připravováni a bohužel mnohdy nejsou ani ti současní absolventi a studenti vysokých škol.

Učitel nesmí být sloupem u cesty, ukazující jen směr, říká nám Jan Amos Komenský. Učitel musí jít s dobou, se svými studenty. Tedy stejně jako oni se stále vzdělávat, hledat, experimentovat, dělat chyby, poučit se z nich, nerezignovat a znovu a znovu hledat nové metody a postupy, vytvářet aplikace, využívat možnosti moderních technologií.

Zpětná vazba je klíčová pro každého, kdo koná jakoukoli činnost. Pokud ji nemá, nemůže se nikdy zlepšovat. Pokud ji nedostává student ve vzdělávacím procesu, je ten k ničemu. Je třeba minimálně kombinovat hodnocení formativní s hodnocením sumativním.

Sumativní hodnocení je konečné, pouze říká, jak byl problém (úkol, projekt, učivo) ze subjektivního pohledu hodnotitele zvládnut. Formativní hodnocení poskytuje průběžnou zpětnou vazbu a dává návody, na co se má dotyčný zaměřit, aby svou činnost vylepšil, aby dosahoval lepší efektivity.

Bez zpětné vazby se nemůže student dobře vzdělávat. Pouhá známka z písemky, ze zkoušení, z úkolu, mu tuto zpětnou vazbu nedává. Ano, je vyžadována rodiči, mnohdy i studenty, neboť společnost si na takové hodnocení zvykla. Ale je to hodnocení nesmírně zavádějící, což vidíme i při přijímacím řízení či na každé škole, kde daný předmět učí více pedagogů. Trojka u jednoho může znamenat, že student je mnohem „lepší“, než ten, který má jedničku u jiného kantora. A my pak dané jedince podle známek zaškatulkujeme a „radíme“ jím, kam jít dále studovat, kam pracovat, k čemu se v reálném životě hodí. A to vše na základě nereálných a často velmi problematických kritérií (hodnocení).

Někdy z nich třeba i nevědomky vytváříme outsidersy, ačkoli jimi nejsou, a to nejen proto, že vynikají v jiné oblasti, kde oni zase převyšují své vrstevníky ve třídě. O čemž ovšem daný učitel daného předmětu nic neví, neboť se o to nezajímá.

Kdo nehoří, nezapálí.

Je třeba si uvědomit, že vnější motivace (plat učitele, známka či odměna za dobrou známku pro studenta) není vším, naopak její efektivita bledne před motivací vnitřní. Je třeba u učitele chtít studenty něco opravdu naučit, ne jen na test či zkoušení, chtít je motivovat, „zapálit“, a hledat pro to různé způsoby. Je třeba se chtít vzdělávat, přebírat za své vzdělávání zodpovědnost, vzdělávat se v oblasti svého talentu nad rámec klasické výuky, to pro studenty.

Vzdělávací proces nikdy nebude efektivní, pokud učitel bude jen zdrojem informací (které si pár kliknutími student najde jinde), pokud bude hledět na studenty jako na objekty vzdělávání, nikoli jako na partnery ve vzdělávání. Pokud nebude dostatečná interaktivita mezi učitelem a studentem. Vždyť již dávno pro studenty není škola hlavním zdrojem informací, a těch jim projde za týden mozkiem tolik, kolik jejich prapředkovi z roku 1900 za celý jeho život. Studenty nesmíme zaplavovat dalšími nepodstatnými informacemi, ale dát jim již zmiňovaný hutný základ, ten opakovat, procvičovat a aplikovat.

Učitel musí podporovat aktivitu svých studentů, a pokud je záměrně umrtvuje a vede k pasivitě, páchá na nich ten největší a nejdopudivější pedagogický zločin. Třeba proto, aby měl v hodinách „klid na práci“, aby se nikdo na nic neptal apod. To je zločin o to větší, že je umrtví i pro svůj předmět, neboť těžko bude student pasivní jen ke všemu okolo, a bude naopak aktivní v konkrétním předmětu. Pokud využije učitel i své možnosti aktivního studenta před třídou zesměšnit, ponížit, pomluvit, vyvolat proti němu nežádoucí náladu, nepáchá jen zločin morální, nýbrž se dopouští i zločinu reálného, neboť takový jedinec může být následně v kolektivu šikanován a učitel svým jednáním k tomu de facto nabádá. Záleží pak jen na inteligenci kolektivu, na atmosféře v něm, zda se učitel před třídou shodí sám, či zda ho třída „vezme za slovo“ a aktivnímu kolegovi začne život také znepříjemňovat.

S tím souvisí i práce s chybou, které děláme všichni, a to v míře, jak moc jsme aktivní. Chyba patří ke vzdělávacímu procesu, my však většinou za ni studenty trestáme, či dokonce je za ni zesměšňujeme, a tím je opět vedeme k pasivitě. Je třeba na chyby upozorňovat, ale vést studenty k tomu, aby je sami opravili. Když někomu dám špatnou známku za jeho úkol (projekt) a dál věc neřeším, jaký to má efekt? Raději dávejme úkolů méně, ale chťejme, ať je student opravuje, vylepšuje. Ať se z chyby poučí a na podruhé (napotřetí i napočtvrté) věc udělá lépe. To je princip efektivního a správného vzdělávání, nikoli dát jen špatnou známku a tím de facto nedat žádnou zpětnou vazbu.

Příklad dobré praxe je největším hybatelem změn.

O pravdivosti této věty jsem naprosto přesvědčený. Vidím to i na naší škole. Na komunitu aktivních učitelů, absolventů a studentů se nabalují další. Je to tak zvaný efekt sněhové koule. Bohužel to ale platí i obráceně, kdy učitel s „blbou“ náladou, šířící kolem sebe negativismus, vedoucí studenty k pasivitě, páchá velké škody ve svém okolí.

Využívání aktivních a talentovaných studentů ve výuce každým kantorem v každém předmětu vřele doporučuji. Zároveň požaduji, aby jim byla poskytována podpora, aby zvládali klasickou výuku a zároveň mohli ve svých aktivitách pokračovat. Pokud se je budu snažit odradit od jejich aktivit, tak jednak je poškozují a zároveň konám sám proti sobě. Pokud „uspějí“ ve svém chybném konání, tak studenta otrávím a bude negativně naladěný. Pokud se s ním ale domluví, bude cítit vnitřní závazek a bude mít vnitřní motivaci domluvené podmínky fungování v mém předmětu naplnit.

Je třeba si uvědomit, že většina studentů nebude mít vnitřní motivaci pro své vzdělávání v daném předmětu, někteří ani talent. Ale určitě jsou v každé třídě mnozí, kteří tuto motivaci a talent mají. Pokud jich učitel vhodně využije, mohou ti motivovat další. Od většiny bude pak učitel vyžadovat již několikrát zmíněný hutný základ, pro ty motivované a s talentem může připravit rozšířené učivo, konat s nimi projekt mimo klasickou výuku, a oni se mohou stát tou již zmíněnou sněhovou koulí, která na sebe nabalí další studenty.

Zároveň každému učiteli doporučuji, aby si vybral oblast, která jeho samotného zajímá, pro kterou má talent a ve které se chce sám dále rozvíjet. Bez ohledu na svůj věk. Pak mu poskytnu podmínky k tomu, aby tak mohl činit. Pokud si k tomu najde skupinu studentů, s nimiž bude tvořit projekt (jakoukoli aktivitu), bude daleko více cítit uspokojení ze své práce, neboť bude pracovat s vnitřně motivovanými jedinci.

Respektuji, že někdo z časových či osobních důvodů nemá prostor k dalším aktivitám na naší škole nad rámec klasického vzdělávání. Nebo má mnoho jiných vlastních mimoškolních aktivit, s naší školou nesouvisejících. Ale takové učitele a studenty žádám, aby zase oni respektovali své kolegy, kteří aktivními v naší škole být chtějí, či již jsou, a v žádném případě jejich práci neshazovali. Pokud to zjistím, budu na takové jevy reagovat v rámci mých kompetencí. Stejně jako na shazování či ponižování aktivních studentů.

Ale je třeba také zmínit, že být aktivním učitelem či studentem neznamena žádné privilegium, žádné „ředitelské“ výhody, pouze podporu pro rozvíjení svého talentu, svého nápadu, projektu. Nikdo nemá právo se povyšovat nad jiné či se na něco vymlouvat.

Aktivní student není zbaven svých povinností v předmětu, jen na základě ředitelského Programu pro talentované a aktivní studenty dostává možnost se věci naučit sám a nevztahuje se na něj 75% docházky, což je opatření proti naopak liknavým studentům, kteří se chtějí vyhýbat výuce, ale především zkoušení, písemkám. Těto klauzule v klasifikačním řádu učitel u běžného studenta využít může, ale nemusí, podle svého uvážení.

Aktivní studenti musí naopak sami vyvolávat komunikaci se svými učiteli, ti pak mají povinnost jim umožnit se nechat přezkoušet či dopsat písemku. Takže aktivní student, co kvůli práci na školních projektech, práci v oboru, v podnikání či působení ve vrcholovém sportu zameškává více prezenční výuky, má vzdělávání mnohem těžší, než student s vyšší mírou docházky. I tak je třeba na tuto věc hledět a podle toho k těmto studentům přistupovat.

Nejsou oni a my, jsme pouze my.

Je skoro až úsměvné, kdyby to nebylo smutné, že na špatné klima v jakékoli organizaci poukazují především ti, kteří svým konáním dělají vše proto, aby klima v dané organizaci zhoršili. Mnoho z nich také z důvodu, že nejsou dostatečně vytíženi a mají na to čas, jindy z důvodů své osobní frustrace, která ale může mít kořeny v jejich osobním životě. Z uvědomění si promarnění různých příležitostí či jen z prosté povahy daného jedince, kdy je negativně naladěný a tuto temnotu kolem sebe šíří jako jistý čaroděj z Mordoru. Tato temnota pak pohlcuje okolí, vyvolává v něm blbou náladu, a věřte, když máte pořád blbou náladu, tak se váš život postupně mění v peklo.

Přítom odhalit a rozpoznat takové jedince je naprosto snadné. Z mnoha jejich konání, vyjadřování. Třeba i nad mojí vizí vzdělávání na naší škole. Pokud o ní někdo bude přemýšlet, a bude třeba polemizovat s konkrétním bodem, jistě není hned negativista. Pokud bude ale dopředu vše odmítat, bude se ke všemu stavět negativně, je jisté, kam patří. Pochybovat je správné, jen nás pochyby nesmí omezovat, zabránit nám udělat krok z komfortní zóny.

Je jen na každém z nás, komu a čemu dáme přednost. Zda budeme naslouchat těm, co nám budou vykládat, že je vše špatné, anebo těm, kteří nás budou nabádat, abychom společně s nimi vytvářeli budoucnost, měnili věci k lepšímu, nebáli se dělat chyby, nebáli se tvořit a vystoupit z komfortní zóny.

Naše škola je plná skvělých lidí s velkým potenciálem, správních zaměstnanců, učitelů, absolventů i studentů. Jestliže dokážeme všichni táhnout za jeden provaz, anebo alespoň někteří nepotáhnou za konec druhý, dokážeme velké věci. Můžeme se rozvíjet sami i navzájem, můžeme tvořit, budovat. Pak k nám budou přicházet další s podobnou životní filozofií, vnitřní motivací se komplexně rozvíjet, a my dále porosteme. Jako jednotlivci i jako tým.

Prosím, zůstaňme stále pozitivní, hledejme způsoby, jak naše plány uskutečnit, nikoli důvody, proč něco nepůjde. Hledejme způsoby, jak být lepší sami, aby mohl být lepší svět kolem nás.

Nejsme my a oni, jsme my.